

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav řeckých a latinských studií

Bakalářská práce

Sára Flemrová

**Latinský překlad hebrejské konstrukce infinitivu absolutního a
finitního tvaru slovesa v Jeronýmově *Vulgátě***

Latin translation of the Hebrew infinitive absolute and finite verb construction
in Jerome's *Vulgate*

Praha 2018

Vedoucí práce: doc. Lucie Pultrová, Ph.D.

Poděkování

Chtěla bych moc poděkovat doc. Lucii Pultrové, Ph.D. za velikou trpělivost a ochotu a neustálou podporu ve studiu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 7. 2018

.....
Sára Flemrová

Abstrakt

Tato bakalářská práce zkoumá způsob, jak Jeroným přeložil hebrejské konstrukce infinitivu absolutního a finitního tvaru slovesa ve Vulgátě.

Nejprve je stručně pojednáno o Jeronýmovi a Vulgátě jako překladu a následně je představen hebrejský infinitiv absolutní a konstrukce, kterou tvoří s finitním tvarem slovesa téhož kořene.

Hlavní část práce spočívá v excerpci všech výskytů zmíněné konstrukce z hebrejské Bible a nalezení jejich latinských verzí ve Vulgátě. Získaná data jsou podrobena kvalitativnímu i kvantitativnímu popisu. Nejprve jsou rozdělena podle typu překladatelského řešení (tj. podle toho, jakými latinskými tvary byl hebrejský originál přeložen) a každý typ je krátce popsán včetně uvedení některých problematických případů. Dále jsou data vyhodnocena podle toho, jestli představují „hebraizující“ překlad nebo ne, a na základě procentuálního podílu „hebraizujících“ překladů v každé knize je nakonec rozhodnuto, jestli platí tvrzení, že Jeronýmovy starší překlady jsou více doslovné než překlady novější.

Abstract

This thesis examines how the Hebrew construction of infinitive absolute and finite verb was translated by Jerome in the Vulgate.

First, Jerome and the Vulgate as a translation are briefly described. Then the Hebrew infinitive absolute and the construction that it forms with a finite verb with the same root are presented.

The main part of the thesis consists in excerpting all instances of the aforementioned construction from the Hebrew Bible and finding their Latin versions in the Vulgate. The data is subject to qualitative and quantitative description. It is first classified according to the type of rendering used (i.e. according to the nature of the Latin forms used to translate the Hebrew original) and every type is then briefly described and some problematic cases are mentioned. Then the data is evaluated according to whether they represent a „hebraizing“ translation or not and based on the percentage of the „hebraizing“ translations in every biblical book, it is decided whether the claim that Jerome’s older translations are more literal than the younger ones is valid.

Klíčová slova

infinitiv absolutní, Vulgáta, Jeroným, hebrejská Bible, překlad

Keywords

infinitive absolute, Vulgate, Jerome, Hebrew Bible, translation

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Jeroným.....	8
2.1. Stručný životopis.....	8
2.2. Vulgáta.....	8
2.2.1. Okolnosti vzniku.....	8
2.2.2. Jeroným překladatel.....	10
3. Infinitiv absolutní + finitní tvar slovesa.....	12
4. Latinské překlady konstrukce IA + FT.....	16
4.1. Metodologie.....	16
4.2. Přehled latinských překladatelských řešení.....	17
4.3. Vývoj překladu napříč jednotlivými knihami.....	30
5. Závěr.....	33
6. Bibliografie.....	34
7. Příloha – Seznam latinských překladatelských řešení.....	36

1. Úvod

Téma této práce jsem si zvolila ze dvou důvodů. První z nich je poměrně banální – konstrukce infinitivu absolutního a finitního tvaru se mi na hodinách hebrejštiny zaryla do paměti jako jeden z překladatelských oříšků, které biblická hebrejšтина skrývá. Zapamatovala jsem si ukázkový příklad konstrukce *gunov gunavti* (Gn 40,15), v *Bibli 21* překládané jako ‚byl jsem sprostě unesen‘, a připadalo mi to zvláštní a obtížně uchopitelné. Proto když jsem se začala zabývat Vulgátou jakožto latinským překladem z hebrejštiny a narazila jsem na výzkum Davida L. Eversona,¹ napadlo mě, že by bylo zajímavé zjistit, jak tuto konstrukci překládal Jeroným, a že by tato konstrukce v Eversonově výzkumu také mohla fungovat.

Druhý důvod, který z toho prvního vyplývá, je, že když jsem začala shánět literaturu k problematice infinitivu absolutního ve Vulgátě, objevila jsem toho velice málo.² Zato jsem narazila na článek Emanuela Tova,³ který nabízí přehled překladatelských řešení oné infinitivní konstrukce v Septuagintě. Tov zjistil, že do řečtiny byl infinitiv v konstrukci s finitním tvarem nejčastěji překládán pomocí substantiva v dativu nebo akuzativu, mnohdy příbuzného, a participia, rovněž příbuzného k finitnímu tvaru. Méně časté jsou v Septuagintě překlady pomocí adverbia, adjektiva či takové, v nichž není infinitiv absolutní zohledněn.

Tento článek mi poskytl teoretický i praktický základ pro to, abych se pokusila o podobné zkoumání Vulgáty.⁴

Tato práce má tři hlavní kapitoly – v první z nich bude představen Jeroným ze Stridonu, jeden z církevních otců, který je autorem překladu většiny knih latinské Bible Vulgáty.

V další kapitole bude pojednáno o gramatickém tvaru, který je předmětem zájmu této práce – tedy o infinitivu absolutním. Největší prostor bude samozřejmě věnován konstrukci infinitivu absolutního a finitního tvaru slovesa.

V poslední kapitole bude popsán způsob, jak jsem postupovala při získání dat a při jejich klasifikaci, dále budou získaná data klasifikována a popsána. Nakonec se budu zabývat otázkou, jak se vyvíjí Jeronýmův způsob překladu infinitivní konstrukce v čase.

¹ Everson, 2012 a 2014.

² Tov, 1999, odkazuje na studii G. R. Hauschilda z roku 1893 „Die Verbindung finiter und infiniter Verbalformen desselben Stammes“, která je sice dostupná online, ale bohužel jí nejsem schopná porozumět a nemohu ji tedy brát v potaz. Kromě této studie a několika poznámek v Platerovi a Whiteovi, 1926, jsem našla zmínku o latinském překladu infinitivu absolutního u Pinkstera, 2015, v pasáži věnované kognátnímu ablativu, u Garcíi de la Fuente, 1981, v článku věnovaném vlivu hebrejštiny na biblickou latinu a v článku Rosén, 1996, který se zabývá etymologickou figurou v latině. Všichni v podstatě uvádějí, že etymologická figura v ablativu je častým způsobem překladu infinitivu absolutního.

³ Tov, 1999.

⁴ Později jsem narazila ještě na článek Rajji Sollamo, 2012, zkoumající řecký překlad infinitivní konstrukce v knize Jeremjáš.

2. Jeroným

2.1. Stručný životopis

Jeroným se narodil kolem roku 346 ve Stridonu do křesťanské rodiny. Pocházel z dobrých poměrů, proto se mohl věnovat studiu.⁵ V Římě byl žákem Donata, významného gramatika, u nějž si pravděpodobně osvojił metodologii filologické práce, kterou později uplatnil na biblické texty.⁶ Kromě toho byl dobře obeznámen s dílem pohanských autorů a naučil se i řecky.

Z Říma přesídlil do Trevíru a poté do Aquileje, kde pobýval v kroužku svých křesťanských přátel a věnoval se studiu Bible. Kolem roku 373 odjel na východ a roku 374 se dostal do Antiochie, odkud se po překonání nemoci, během níž se údajně zřekl pohanské četby, uchýlil do pouště v Chalkidě a od jistého židovského konvertity se začal učit hebrejsky.⁷

V letech 382 až 385 Jeroným pobýval v Římě, kde si získal přízeň papeže Damasa a také kroužku bohatých Římanek, jež vedl k askezi a studiu Písma.⁸

Po Damasově smrti se vrátil na východ a cestoval po svatých místech se dvěma příznivkyněmi z Říma – Paulou a Eustochium. V roce 386 se usadili v Betlémě a založili tam kláštery.⁹

Od té doby se Jeroným naplno věnoval překladům (biblickým i jiným), psaní biblických komentářů a teoretických děl. Nadále se učil hebrejsky za pomoci jistých Židů.

Ke konci života byl téměř slepý a se čtením a psaním mu museli pomáhat mniši.

Zemřel roku 420.¹⁰

2.2. Vulgáta

2.2.1. Okolnosti vzniku

Prvotní popud k revizi latinských překladů Bible dal Jeronýmovi papež Damasus kvůli tomu, že kolovala spousta latinských verzí, které se mezi sebou lišily (pravděpodobně pocházely od různých překladatelů, a pokud ne, mnohými písařskými chybami a interpretacemi

⁵ Sparks, 2004, 510.

⁶ Graves, 2007, 19.

⁷ Sparks, 2004, 512.

⁸ Sparks, 2004, 514.

⁹ Sparks, 2004, 514.

¹⁰ Sparks, 2004, 516.

se jejich text rozrůznil).¹¹ Cílem tedy bylo vytvořit jednu verzi, která se měla stát oficiální a závaznou.¹²

Není jasné, zda měl Jeroným zrevidovat jen Nový Zákon, či celou Bibli – snad celou, protože kromě Evangelii zrevidoval i Žalmy (*Psalterium Romanum*). Jistě se ale nemělo jednat o nový překlad.¹³

V době, kdy Jeroným přesídlil do Betléma, a předtím, než se rozhodl zhotovit zcela nový překlad Starého zákona na základě hebrejského originálu, provedl revizi několika dalších knih. Známa je především jeho druhá revize knihy Žalmů, zvaná *Psalterium Gallicanum*, která dodnes představuje oficiální verzi Žalmů a jako taková je součástí Vulgáty.

V této druhé fázi revize byl Jeroným mnohem pečlivější a používal při ní hebrejský originál a všechny řecké verze. Dochovaly se však jen zmíněné Žalmy, Job a několik předmluv, není tedy jisté, zda Jeroným takto zrevidoval všechny knihy.¹⁴

Každopádně se posléze přiklonil k tomu, že je třeba vytvořit úplně nový překlad, vycházející z hebrejštiny, a to proto, že verze založená na Septuagintě je pouze překlad překladu, a také proto, aby bylo možné lépe polemizovat s Židy.¹⁵

Pořadí, v jakém jednotlivé knihy vznikaly, není jednoznačné. Sparks na první místo klade knihy Samuelovy a Královské, následované třetí verzí Žalmů, Proroky a Jobem, jako poslední kolem roku 404 vznikly knihy Jozue, Soudců a Rút.¹⁶ Oproti tomu Kedar věří, že jako první byly přeloženy knihy Proroků a Žalmy a teprve poté knihy Samuelovy a Královské. Přesvědčení, že Samuel a Královské byly prvními překlady, se opírá o informace obsažené v jejich předmluvě (*Prologus Galeatus*). Kedar ale zohledňuje povahu jednotlivých překladů a zmiňuje, že prology se nemusely ke knihám pevně vázat a že *Prologus Galeatus* sice mohl být napsán dřív, ale překlad Samuelových a Královských knih mohl vzniknout až po Prorocích a Žalmech.¹⁷ Jisté se zdá hlavně to, že všechny knihy byly přeloženy mezi lety 390-405.

¹¹ Dnes se tyto „předjeronýmovské“ latinské verze označují souhrnně jako *Vetus Latina*.

¹² Kedar, 2004, 313.

¹³ Sparks, 2004, 513-514.

¹⁴ Sparks, 2004, 515.

¹⁵ Sparks, 2004, 515.

¹⁶ Sparks, 2004, 516.

¹⁷ Kedar, 2004, 321.

2.2.2. Jeroným překladatel

Jeroným je považován za výjimečného učenice mimo jiné i pro to, že ovládal nejen latinu a řečtinu, ale také hebrejštinu a v menší míře i další semitské jazyky, které se svou strukturou od latiny a řečtiny velmi liší.¹⁸

Otázka, do jaké míry ovšem Jeroným hebrejsky uměl, zajímala mnohé badatele.¹⁹ Jeroným byl mnohokrát nařčen, že informace o hebrejském jazyce a židovské tradici přebíral od Origena nebo od Eusebia a ve skutečnosti žádný kontakt s Židy neměl. Někteří badatelé Jeronýmovi přiznali pasivní znalost hebrejštiny a schopnost číst, ale pochybovali, že by hebrejsky dokázal hovořit. Nejpřísněji hodnotil Jeronýmovu znalost hebrejštiny Pierre Nautin, který tvrdil, že Jeroným čerpal informace o hebrejštině z děl jiných učenců a že ve skutečnosti nevytvořil nový překlad na základě hebrejského originálu, nýbrž s přihlédnutím k Hexaple jen zrevidoval starší latinské texty.²⁰ Graves však Nautinovy závěry nepokládá za obhajitelné. Podle něj jsou fakt, že Jeroným přebíral zdroje informací od jiných učenců, a otázka, zda uměl hebrejsky, dvě rozdílné záležitosti.²¹ Jeronýmovu znalost naopak potvrzuje několik dalších faktů, například že ji uznal Jeronýmův oponent Rufinus, který ho jinak kritizoval, nebo že sám Jeroným připustil svoji nedostatečnou znalost aramejštiny.²²

Kedar se Jeronýma rovněž velmi zastává a zmiňuje mnoho jeho poznatků o hebrejštině, které svědčí o tom, že se dokázal vyjádřit k vokalizaci hebrejského textu nebo že dobře rozuměl různým hebrejským slovům a uměl rozlišovat mezi synonymy. Krom toho Kedar tvrdí, že různé překladatelské omyly, které jsou Jeronýmovi přisuzovány, jsou ve skutečnosti důsledkem vědomého rozhodnutí pro určité překladatelské řešení.²³

Pokud jde o Jeronýmovu překladatelskou metodologii, podle Kedara byl Jeronýmův postoj k volným či doslovným překladům poněkud nevyhraněný, nebo spíše nejasný. Obecně Jeroným prosazoval volné překlady, tj. překládání *ad sensum*, které také hájí v listu 57. Nicméně v tomtéž listu říká, že Písmo tvoří výjimku, neboť každé jeho slovo je svaté. Přesto se však i v biblických překladech mnohdy dopouští volných interpretací. Kedar uvádí několik příkladů, jak Jeroným překládal různé prvky jazyka (gramatické morfémy, lexikum, syntax) a ukazuje, že v Jeronýmových překladech je obtížné najít jeden převládající princip. Jediná vysledovatelná tendence je ta, že volnost Jeronýmových překladů roste s postupem času, to

¹⁸ Sparks, 2004, 517.

¹⁹ Přehled diskuze o Jeronýmově znalosti hebrejštiny poskytuje Graves, 2007, s. 2-9. Zde bude zmíněno jen pár bodů.

²⁰ Graves, 2007, 5.

²¹ Graves, 2007, 6.

²² Graves, 2007, s. 7.

²³ Kedar, 315-318.

znamená, že pozdější překlady jsou mnohem volnější než ty rané, což Kedar přisuzuje jeho praxi.²⁴

Na Kedara navazuje David L. Everson, který se jeho závěry snažil ověřit. Ve svých výzkumech²⁵ ukázal, jak se Jeronýmovy překlady liší od Septuaginty a Vetus Latiny a jak se postupem času proměnila jeho překladatelská metodologie, jednak z hlediska volnosti překladu, jednak z hlediska vlivu starších verzí. První část výzkumu spočívala v tom, že srovnal způsob přepisu hebrejských *hapax legomen* z knih Genesis a Exodus v Septuagintě, Vetus Latinské a Vulgátě a zjistil, že nejčastěji se Jeroným shoduje s masoretským textem, a to i v případech, kdy Septuaginta nabízí jiné čtení. Dále si vybral několik hebrejských konstrukcí, např. spojku *ben... ben* ‚mezi‘, která stojí před oběma členy nominální fráze, kterou uvozuje. Doslovně by byla do latiny přeložena jako *inter... inter* namísto klasického *inter... et*, ale Jeroným ji takto netypicky přeložil z 31 případů jen 4krát. Nakonec se Everson zaměřil na hebrejská vlastní jména, která jsou v hebrejském originále z hlediska běžného latinského úzu užívána redundantně a v latině by se dala nahradit zájmeny. Everson tedy zkoumal, v kolika případech Jeroným jména nahrazoval, resp. kolik procent jmen se nachází i v latinském překladu. Tento výzkum provedl na všech knihách hebrejské Bible. Následně seřadil jednotlivé knihy podle předpokládaného pořadí jejich překladu a v tomto pořadí srovnal i procentuální podíl převedených jmen. Zjistil, že tento podíl je, až na dva vysvětlitelné výkyvy, stále nižší, což svědčí pro Kedarovo tvrzení.

²⁴ Kedar, 2004, 323-326.

²⁵ Everson, 2012 a 2014.

3. Infinitiv absolutní + finitní tvar slovesa

Jak jsem se přesvědčila, pochopit a definovat co nejpřesněji význam konstrukce IA+FT je poměrně obtížné. Základní gramatiky biblické hebrejštiny, které jsem měla k ruce (Gesenius, Joüon, Waltke a O'Connor), postupují v definici IA a všech jeho možných funkcí podobným způsobem a v zásadě se shodují, ale moderní výzkum věnovaný infinitivu absolutnímu některé přijímané závěry zpochybňuje.²⁶ Příkladem může být třeba publikace Scotta Callahama,²⁷ v níž se autor vymezuje proti přístupu starších gramatik a nabízí nový způsob zkoumání významu IA. Callahamova publikace je však až příliš vyčerpávající a není na místě představovat její závěry příliš dopodrobna. Pro potřeby této práce postačí přiblížit, jak pojednávají o IA výše zmíněné příručky, a poté nastínit, které problémy staršího přístupu se Callaham snaží vyřešit.

Na prvním místě je třeba zmínit, že všechny příručky rozlišují nominální a verbální funkci infinitivu absolutního. Jako verbální funkce jsou označovány případy, kdy infinitiv absolutní funguje místo finitního tvaru, a sice buď následuje jiný finitní tvar a přebírá jeho gramatické kategorie, nebo stojí na začátku věty a jeho význam je odvoditelný z kontextu (často takto na začátku věty zastupuje imperativ).²⁸

Nominální funkce zahrnuje případy, kdy IA stojí na místě větných členů v roli podmětu, předmětu či přísudku, které Joüon i Waltke a O'Connor označují za málo časté.²⁹

Dále sem patří případ, kdy infinitiv absolutní následuje finitní tvar slovesa s jiným kořenem. Funkce takového IA je adverbialní – infinitiv vyjadřuje způsob, jakým má být děj vyjádřený finitním tvarem proveden.³⁰

Za nejčastější případ nominální funkce je označována konstrukce infinitivu absolutního a finitního tvaru. V této konstrukci infinitiv absolutní předchází nebo následuje finitní tvar slovesa³¹ se stejným kořenem a většinou i stejným kmenem.³² V některých případech se však

²⁶ Sollamo, 2012, 2.

²⁷ Callaham, 2010.

²⁸ Gesenius, 2006, 345-346.

²⁹ Joüon, 1991, 420, Waltke a O'Connor, 591.

³⁰ Joüon, 1991, 426-427. Waltke a O'Connor, 589.

³¹ Ve většině případů stojí IA a FT vedle sebe. Můžou však mezi ně vstoupit zápornky *lo* či *al* nebo příslovce *gam*, které v tomto kontextu vyjadřuje stupňovací poměr, v jednom případě (Nu 16,13) je mezi FT a IA ještě předložka se zájmeným sufixem.

³² Hebrejštiny rozlišuje sedm slovesných kmenů – základní aktivní (qal), základní pasivní (niʿal), intenzivní aktivní (piʿel), intenzivní pasivní (puʿal), kauzativní aktivní (hiʿil), kauzativní pasivní (hoʿal), reflexivní (hitpaʿel).

infinitiv absolutní kmene *qal* pojí i s finitními tvary jiných kmenů. Jiné spojení napříč kmeny je vzácné.³³

U Joüona i Gesenia je IA v této konstrukci klasifikován jako akuzativ vnitřního předmětu.³⁴ Waltke a O'Connor ovšem uvádějí, že na základě srovnání s ugaritštinou, která měla morfologicky značený pád, se ukázalo, že infinitiv v této konstrukci stojí v nominativu, a chápou ho jako doplněk.

Pokud jde o funkci IA, Gesenius uvádí zintenzivnění významu slovesného děje.³⁵ Joüon upřesňuje, že zintenzivnění se týká modálního významu, který záleží na povaze celé fráze.³⁶ Podobně Waltke a O'Connor vztahují intenzifikační funkci k roli slovesa v kontextu celé věty. Všichni se ovšem shodují na tom, že význam každé konstrukce lze odvodit pouze z kontextu.³⁷

Vzhledem k tomu, že IA může stát před finitním tvarem (prepoziční IA) i za ním (postpoziční IA), nabízí se otázka, jestli se tyto dvě konstrukce liší. Podle Joüona se s pozicí IA mění i intenzita nuance, kterou IA vyjadřuje, přičemž prepoziční IA je emfatictější (stejně jako je emfatické i umístění akuzativu před sloveso). Waltke a O'Connor zastávají názor, že emfatické jsou oba a jejich funkce se mnohdy překrývají.³⁸ Joüon ale zmiňuje, že s imperativem se vždy pojí jen postpoziční IA a také IA slovesného kmene *hitpa'el* vždy stojí za finitním tvarem.³⁹

Konkrétní významové nuance vyjadřované IA se u jednotlivých autorů částečně překrývají. Pokusím se ty hlavní⁴⁰ shrnout do jednoho seznamu a uvést příklady veršů, které jsou v gramatikách uvedeny:

- 1) afirmace, tj. vyjádření jistoty tvrzení (např. 1 S 9,6 *kol ašer jedabber bo javo* ‚všechno, co říká, se jistě stane‘)
- 2) pochybnost
 - v řečnické otázce nebo takové, na kterou se očekává záporná odpověď (Gn 37,8 *hamaloch timloch 'alenu* ‚ty nám snad budeš vládnout?‘)
 - v nereálné podmínce

³³ Waltke a O'Connor, 582.

³⁴ Joüon, 1991, 421, Gesenius, 2006, 342. Gesenius na tomto místě uvádí, jaký je rozdíl, je-li vnitřním předmětem infinitiv, nebo substantivum. Infinitiv zdůrazňuje průběh děje, zatímco substantivum jeho výsledek.

³⁵ Gesenius, 2006, 339.

³⁶ Joüon, 1991, 422.

³⁷ „Tatáž fráze tedy může v závislosti na kontextu vyjadřovat nuanci *jistě* nebo opačnou nuanci *možná*. Totéž platí pro opačné modalitě *moci/smět, muset*.“ Joüon, 1991, 422.

³⁸ Waltke a O'Connor, 1990, 585.

³⁹ Joüon, 1991, 421.

⁴⁰ Některé okrajové kategorie působí, jako by vznikly jen pro pár těžko definovatelných případů.

- 3) povolení (Gn 2,16 *mi-kol 'eš ha-gan achol tochel* ,z každého stromu zahrady smíte jíst‘)
- 4) nutnost, naléhavá žádost, příkaz či napomenutí (Ex 21,28 *saqol jisaqel ha-šor* ,ten býk musí být ukamenován‘)
- 5) opozice či antiteze, tj. věta s konstrukcí IA + FT je v odporovacím poměru k předchozí větě (2 S 24,24 *lo, ki qano eqne me-otcha* ,ne, nýbrž to od tebe koupím‘)

Postpoziční IA navíc může být následován ještě dalším IA jiného slovesa. V této konstrukci infinitivy značí dva simultánní děje, např. Sd 14,9 *wa-jelech haloch we-achol* ,šel a přitom jedl‘ (nejnáznorněji to nejspíš ilustruje překlad pomocí přechodníků ,šel jda a jeda‘)⁴¹, nebo je druhý děj výsledkem či účelem prvního.

Jak bylo naznačeno, s tímto způsobem klasifikace významů IA nesouhlasí Callaham, podle kterého jsou tyto schematické přehledy různých nuancí značně problematické – v kategoriích se mísí modální významy s aspektuálními, kategorie se nejasně překrývají apod. Některé verše jsou navíc v každé gramatice zařazeny pod jinou kategorii.⁴²

Sami autoři gramatik připouští, že v některých případech je obtížné přesnou funkci infinitivu definovat. Callaham se navzdory tomu pokusil určit přesný význam každého výskytu infinitivu absolutního, který má slovesnou funkci (vynechal infinitivy s adverbialním významem), a to pomocí kritérií pro klasifikaci modalitu. Podle Callahama se totiž většina infinitivů absolutních, a to včetně těch samostatně stojících, vyskytuje ve větách s modálním významem. Callaham se tedy nesnaží zobecňovat a z možných významů IA vytvořit další schéma, nýbrž volí si již existující systém kritérií, která aplikuje na všechny výskyty IA s modálním významem.⁴³

Callaham na rozdíl od gramatik primárně neodděluje funkce samostatně stojícího infinitivu a infinitivní konstrukce (kterou nazývá paronomastický infinitiv). Své dělení infinitivů absolutních zakládá primárně na tom, zda se vyskytují ve větách s modálním významem, nebo ne. V těch prvních se potom snaží identifikovat modalitu, kterou posilují. Callaham rozlišuje modalitu propoziční a dějovou a obě dále dělí na další podskupiny.

⁴¹ Není-li uvedeno jinak, jsou za příklady uvedeny moje překlady. Tyto překlady nejsou nijak elegantní, mají jen přiblížit význam různých konstrukcí. Dále musím poznamenat, že v citacích různých pasáží většinou neuvádím celý verš, nýbrž jen infinitivní konstrukci, není-li její kontext pro mé účely podstatný.

⁴² Callaham, 2010, 13-14.

⁴³ Callaham, 2010, 16.

O nemodálních infinitivních konstrukcích pak soudí, že posilují lexikální význam slovesa.

Zjednodušeně by se dalo říct, že se Callaham vymezuje proti chápání infinitivu absolutního jako nějaké hebrejské (či semitské) zvláštnosti, a snaží se ukázat, že je možné ho uchopit pomocí kroslingvistických kategorií.

4. Latinské překlady konstrukce IA + FT

V této kapitole se dostávám k jádru práce, tedy k prezentaci výsledků excerpce dat a jejich vyhodnocení. Nejprve bude popsán způsob, jakým jsem postupovala, včetně problémů, které se mi v průběhu naskytly.

4.1. Metodologie

Pro potřeby této práce jsem provedla excerpce všech hebrejských biblických veršů obsahujících infinitiv absolutní pomocí vyhledávání hebrejských morfologických kategorií v softwaru Logos Bible Software. V těchto verších jsem vyhledala všechny výskyty konstrukce finitního tvaru a IA,⁴⁴ a to jak případy, kdy IA stojí před finitním tvarem, tak ty, kdy stojí za ním.⁴⁵ Následně jsem je porovnávala s textem Vulgáty⁴⁶ a snažila jsem se identifikovat latinský tvar či konstrukci, která má odpovídat hebrejské konstrukci. Poté jsem se pokusila rozřadit latinská řešení podle jejich typu po vzoru Tova⁴⁷ a provést kvantitativní analýzu výskytu jednotlivých typů jednak celkově, jednak v jednotlivých knihách.⁴⁸

Toto třídění je samozřejmě ovlivněno mým úsudkem a je možné, že obzvlášť u sporných případů by bylo možné dojít k jiným výsledkům. Problematické jsou hlavně pasáže, kdy je verš přeložen natolik volně, že není možné identifikovat původní hebrejskou konstrukci s jedním latinským překladatelským řešením. Dále bylo například třeba rozlišovat v rámci konstrukce finitní tvar + substantivum v ablativu, zda ono substantivum slouží jen jako nápodoba hebrejské konstrukce, či se podílí na významu přísudku (jako např. *Ex 21,28 lapidibus obruetur* ‚bude zasypán kamením‘, tj. ‚bude ukamenován‘).

Vyhodnocení zastoupení daných typů v určitých knihách by mělo vést k potvrzení či vyvrácení hypotézy, že Jeroným se v průběhu překladatelské práce čím dál tím více uchyloval k volnějším překladatelským řešením, jinými slovy, že v knihách, které byly přeloženy dříve,

⁴⁴ Nebrala jsem v potaz konstrukce finitního tvaru a dvou infinitivů absolutních, protože tato konstrukce má značně odlišný význam od konstrukce mnou zkoumané (viz kap. 3) a její zohlednění by bylo zbytečně komplikované.

⁴⁵ Přehled všech výskytů infinitivu absolutního a jejich popis z hlediska jejich formy a funkce poskytuje také Callaham, 2010, což jsem zjistila až poté, co jsem měla svou excerpce hotovou. Přesto jsem ale Callahamův seznam využila ke srovnání svých výsledků s jeho a zjistila jsem, že v mých výsledcích chybí čtyři výskyty, které Logos Bible Software nenašel, a které jsem tedy do svého seznamu přidala. Jinak se mé výsledky s Callahamovými shodovaly.

⁴⁶ V případě knihy Žalmů jsem však pracovala s verzí založenou na hebrejském originále.

⁴⁷ Tov, 1999. Vzhledem k tomu, že se Tov zabývá Septuagintou a řeckými překlady, je jasné, že ne všechny typy řešení, které uvádí, jsou aplikovatelné na výsledky z Vulgáty.

⁴⁸ Nutno předeslat, že v některých knihách se konstrukce IA+FT nevyskytuje. Jedná se o knihy Ezdráš, Nehemjáš, Kazatel, Abdijáš, Jonáš, Ageus a Malacháš.

se vyskytuje více jazykových konstrukcí, které odrážejí hebrejský originál a pro latinu jsou netypické, jak na příkladu jiných ukázal Everson.⁴⁹ Proto jsem se snažila rozdělit všechna řešení do dvou hlavních kategorií, které by umožnily získat procentuální podíl obou typů. Jenomže vzhledem k tomu, kolik možných překladatelských řešení konstrukce IA+FT má, ukázala se pro provedení Eversonova výzkumu poněkud problematická, neboť v některých případech je těžké určit, zda daný překlad představuje pro latinu přirozené řešení či nikoli, a je tedy obtížné vymezit jasnou hranici mezi „hebraizujícími“ a „nehebraizujícími“ překlady. Např. tautologické spojení dvou synonymních tvarů, o kterém bude pojednáno níže, je v latině běžné, a přesto, dle mého názoru, prozrazuje snahu replikovat co nejdříve strukturu originálu. Snad by tedy bylo vhodnější nedělit řešení na „pro latinu přirozená“ a „nepřirozená“, ale na ta, která obsahují nějaký pleonastický tvar a která ne, ale jak bude ukázáno, ne vždy je snadné rozhodnout, zda je tvar z hlediska svého významu pleonastický. Nakonec jsem se rozhodla dělit řešení na ta, která formálně připomínají hebrejskou konstrukci (tj. jeden z tvarů v latinské konstrukci formálně zastupuje tvar infinitivu absolutního) a která ne.

Další dělení se odvíjí od povahy slovních tvarů, které překladatelské řešení tvoří, a jejichž přehled je uveden v následující podkapitole.

4.2. Přehled latinských překladatelských řešení

Plater a White zmiňují konstrukci IA + FT jakožto původce jistého typu hebraismů ve Vulgátě. Jako tři způsoby, jimiž je ablativ absolutní překládán, uvádějí: 1) participium přezentu, 2) ablativ příbuzného substantiva, 3) ablativ gerundia.⁵⁰ První dva jmenované latinské tvary jsou skutečně častým způsobem doslovného překladu, ablativ gerundia jsem jako překladatelské řešení IA konstrukce nenalezla ani jednou. Příklad, který Plater a White u tohoto bodu uvádějí, však nepochází ze Starého zákona, nýbrž ze Skutků Apoštolů, autoři se domnívají, že hebrejščina měla vliv již na řecký originál. Poněkud zarážející je však jejich poznámka, že verš Gn 22,17, kde je konstrukce přeložena jen jedním finitním tvarem, tvoří výjimku – pak by se mohlo zdát, že jiné způsoby překladu jsou jen výjimečné. To ovšem není pravda. Navíc za hebraizující řešení lze podle mě považovat více případů, než Plater a White uvádějí. V návaznosti na to je třeba uvést pár základních postřehů vyplývajících z mého výzkumu, které jsou s Platerem a Whitem v rozporu.

Zprvée, vedle participia přezentu se v menší míře objevuje i participium perfekta (*nudatus nudetur*), vedle ablativu zase akuzativ příbuzného substantiva (*audite auditionem*).

⁴⁹ Everson, „The Vetus Latina“, pro popis Eversonova výzkumu viz kap. 2.2.2.

⁵⁰ Plater a White, 1926, 23.

Navíc je třeba zmínit, že mezi tyto konstrukce patří i případy, kdy pleonastické substantivum či participium není slovesu příbuzné, nýbrž je k příbuznému substantivu či participiu synonymní (*ariditate siccabitur*) nebo příbuzný tvar nahrazuje, pokud takový neexistuje. V omezené míře se objevuje také kombinace finitního tvaru slovesa s nepříbuzným participiem či substantivem, z nichž každý tvar vystihuje jinou významovou stránku originálního hebrejského slovesa (za takový případ považuji např. 2 K 18,30: *eruens liberabit nos*, v hebr. *haššel jaššilenu*, jelikož sloveso *hiššil* může mít význam *eruo* ‚vyrvat‘ i *libero* ‚osvobodit‘ a Jeroným ho na jiných místech často překládá jedním z uvedených sloves), nebo dva souřadně spojené finitní tvary (*scitote et cognoscite*).

Zadruhé, překlad pomocí finitního tvaru (tj. případy, o nichž se dá říct, že infinitiv absolutní nebyl přeložen), rozhodně netvoří výjimku, ba právě naopak. Vedle toho je pak možné najít mnoho překladových řešení, která se blíží tendencím současných biblických překladů a vycházejí z kontextu a významu celé fráze. Takovým řešením, nikterak neobvyklým, je překlad pomocí adverbiale (např. *rogavit obnixe*) nebo třeba pomocí ablativu absolutního (*custodibus suscitatis*) a dále několik naprosto volných interpretací.

Na základě výše uvedených poznatků je možné vytvořit základní přehled všech vyskytujících se řešení, která následně popíšu:

- a) finitní tvar + participium
 - i) participium přezentu
 - (1) příbuzné s finitním tvarem
 - (2) nepříbuzné s finitním tvarem
 - ii) participium perfekta
 - (1) příbuzné s finitním tvarem
 - (2) nepříbuzné s finitním tvarem
- b) finitní tvar + substantivum
 - i) substantivum v ablativu
 - (1) příbuzné
 - (2) nepříbuzné
 - ii) substantivum v akuzativu
 - iii) substantivum v nominativu
- c) dva finitní tvary
- d) finitní tvar + gerundivum
- e) finitní tvar + adjektivum
- f) finitní tvar

- g) nefinitní tvar
- h) finitní tvar + adverbiale
- i) volná interpretace
- j) konstrukce nepřeložena

Finitní tvar + participium

Jedním z nejčastějších řešení je překlad infinitivu absolutního pomocí participia (82 výskytů), a to převážně participia præsens (76 výskytů), v menší míře také participia perfecti (6 výskytů).

Participium præsens

Participium præsens je v 50 případech utvořeno od stejného slovesa (či jeho složeniny) jako finitní tvar, ve 26 případech se jedná o sloveso jiné.⁵¹

Tento typ překladatelského řešení považuji za nejméně přirozený pro latinský jazyk. V latině funguje participium præsens, které je ve shodě s finitním tvarem slovesa, tj. má stejný podmět, jako sekundární přísudek.⁵² Takové participium je však zpravidla odvozeno od jiného slovesa než finitní tvar, protože vyjadřuje okolnost doprovázející děj vyjádřený finitním tvarem a probíhající ve stejném čase. V kombinaci finitního tvaru s participiem stejného slovesa (či slovesa synonymního) je participium redundantní a jeho funkce tedy nejspíš spočívá jen ve zdůraznění slovesného děje.

Je možné, že se Jeroným v tomto způsobu překladu inspiroval Septuagintou, kde toto řešení patří mezi nejčastější. Tov říká, že tímto řešením se „překladatelé dostali [k vystižení blízkého vztahu mezi IA a finitním tvarem] tak blízko, jak jen to řecký slovesný systém umožňuje.“⁵³ Dále Tov upozorňuje, že některé interpretace IA jako participia mohou být důsledkem chybějící vokalizace. Totéž je možné říct i o některých pasážích z latinského překladu. Je totiž nutné si uvědomit, že Jeroným pracoval s nevokalizovaným textem.⁵⁴

To, jak je možné v nevokalizovaném textu zaměnit různé tvary, dobře ilustruje následující problém. Začátek verše 2 Sam 15:8 je příkladem akuzativu vnitřního předmětu – *ki neder nadar avdecha* ‚neboť tvůj služebník slíbil slib‘ (kdy *neder* je substantivum a *nadar* 3.

⁵¹ V jednom případě je FT s participiem spojen ještě s dalším synonymním FT: Jr 37:9 *euntes abibunt et recedent* ‚jdouce odejdou a ustoupí‘. Toto spojení jsem v tabulce výskytů započítala mezi příklady participia od stejného, v tomto případě složeného, slovesa, nikoli mezi synonymní tvary.

⁵² Pinkster, 2015, 542.

⁵³ Tov 1999, 249.

⁵⁴ Vokalizace hebrejského biblického textu, která je dodnes považována za závaznou, je dílem tzv. Masoretů – židovských písařů a učenců působících v 7-10. století o. l.

os. sg. perf.). Ve Vulgátě je to přeloženo *vovens enim vovit servus tuus* ‚tvůj služebník slibuje slíbil‘, přitom by se na tomto místě dalo očekávat *votum enim vovit*. Kdyby tedy Jeroným chápal *neder* jako substantivum. Jenomže v nevokalizovaném textu vypadají *neder*, *nadar*, IA *nador* i participium přezentu aktiva *noder* stejně (*ndr*). Je tedy možné, že Jeroným IA vůbec nevnímal jako svébytný slovesný tvar, ale že ho vždy interpretoval jako tvar jiný, tedy takový, který má ekvivalent v latině.⁵⁵ V tomto případě se při překladu možná nechal ovlivnit běžným způsobem, kterým dva za sebou stojící tvary od stejného kořene překládal.⁵⁶ Rovněž nelze vyloučit, že vokalizace určující první *ndr* jako substantivum je záležitostí pozdější.

To ovšem nemění nic na tom, že pro latinu je tato konstrukce nepřirozená.

Mezi typické příklady redundantního překladu patří např. 1 Kr 8:13 *aedificans aedificavi* ‚stavě jsem postavil‘, 1 S 2,30 *loquens locutus sum* ‚mluvě jsem mluvil‘, 1 S 28,1 *sciens scito* ‚veda věz‘.⁵⁷

V případě, že jsou obě slovesa jiná, je možné sledovat jisté významové posuny, které redundancí participia trochu zpochybňují. Např. 1 S 1:11 *si respiciens videris* ‚jestliže ohlížeje se uvidíš‘ – *respicio* a *video* souvisí s díváním se, ale nejsou to synonyma a *respicio* vyjadřuje způsob, jakým dojde k uvidění.

Dn 11:10 a 11:13 *veniet properans* ‚přijde spěchaje‘ v sobě, vzhledem ke kontextu, zase zahrnuje ideu spěšného a ničivého příchodu. Je pozoruhodné, že i následující finitní tvar *wešataf* ‚a zaplaví‘ je přeložen participiem (*inundans*) a v latinské verzi se tak oba děje vztahují k finitnímu tvaru.

V neposlední řadě je třeba zmínit případy, kdy slovesa nejsou synonymní a ani spolu nesouvisí (tj. význam jednoho nerozvíjí význam druhého jako u předešlých dvou příkladů). Mezi takové případy patří již zmíněné *eruens liberabit nos*. Dalším příkladem je Na 1,3: *mundans non faciet innocentem* ‚očist'uje nezbaví viny‘ (hebrejsky *naqqe lo jenaqqe*). Sloveso *niqqe* znamená ‚zbavit viny, nechat bez trestu‘, což se zřejmě Jeroným snažil vyjádřit finitním tvarem, zatímco *mundans* se vztahuje k významu čistoty, který kořen hebrejského slovesa zahrnuje.⁵⁸

⁵⁵ Musím však podotknout, že říkám-li, že Jeroným překládal infinitiv absolutní, nejspíš to není úplně vhodné. Respektive, z dnešního pohledu Jeroným skutečně nějakým způsobem přeložil tvary, které nazýváme infinitivem absolutním, ale není jisté, zda je jako takové chápal i on sám. Jak upozorňuje Kraus (2015), 62, tato gramatická terminologie pochází až ze středověku a neodpovídá Jeronýmově gramatickému vzdělání.

⁵⁶ Je zajímavé, že v tomto verši se nachází také pravá konstrukce IA + FT, kterou Jeroným přeložil finitním tvarem.

⁵⁷ Trochu jinak na mě působí některé případy, kdy je finitní tvar ve futuro, navíc za předpokladu, že ho budu interpretovat jako dokonavý, např. Jb 27:22 *fugiens fugiet* ‚prchaje uprchně‘ – *fugiens* by se dalo chápat jako vyjádření způsobu, jak je možné uprchnout.

⁵⁸ Viz Brown, Driver a Briggs, 2014, 667.

Participium perfekta

Redundance participia perfekta ve vztahu k finitnímu tvaru je podle mého názoru mnohem spornější. Participium perfekta vyjadřuje okolnost předcházející ději hlavního slovesa či její výsledek, proto nelze jako v případě part. prézentu tvrdit, že ve spojení s finitním tvarem stejného slovesa je jeden děj vyjádřen dvěma tvary. Krom toho je v 5 případech participium perfekta utvořeno od jiného slovesa, navíc ne vždy synonymního. Jen v 1 případě se jedná o složeninu slovesa hlavního.

Jasně redundantní je např. Jr 38,17: *si profectus exieris* ‚jestliže vyraziv vyjdeš‘. Naproti tomu Jr 12,16 *si eruditi didicerint* ‚jestliže se vyškoleni naučí‘ a Ez 14:3 *numquid interrogatus respondebo* ‚mám snad tázán odpovídat‘ mi připadají logické a přijatelné. Rozdíl mezi těmito třemi konstrukcemi samozřejmě spočívá v tom, že 1) první participium má aktivní význam, tedy *profectus* a *exieris* značí opravdu stejnou událost; 2) slovesa, od nichž jsou utvořena participia v druhém a třetím příkladu, jsou antonyma sloves hlavních. Děj vyjádřený finitními tvary je tedy možné chápat jako výsledek děje vyjádřeného participiem.

Nicméně stále platí fakt, že tyto konstrukce působí dojmem, že napodobují formu hebrejského originálu, kde se vyskytují dva slovní tvary. Kdyby totiž bylo participium vynecháno, význam by se nezměnil.

Finitní tvar + substantivum

Překlad infinitivu absolutního pomocí substantiva představuje nejčastější možnost ve skupině ‚hebraizujících‘ překladů. Takový překlad se ve Vulgátě vyskytuje 82krát.

63krát se jedná o ablativ substantiva příbuzného ke slovesu, 15krát je substantivum v ablativu od jiného kořene, často však synonymního. Ve 3 případech je IA přeložen pomocí substantiva v akuzativu, které je ke slovesu vždy příbuzné.

Jeden případ tvoří překlad pomocí nominativu.

Kombinace finitního tvaru slovesa s příbuzným substantivem není v latině úplně neznámá – takové konstrukce se vyskytují již u Plauta a říká se jim také *figura etymologica*. Příbuzné substantivum (či jeho synonymum) většinou zastává roli vnitřního předmětu slovesa – to znamená, že značí jakousi abstraktní ideu, jejíž vztah k realitě závisí na uskutečnění slovesného děje (např. *pugnam pugnare* ‚bojovat boj‘ – dokud se nebojuje, nevztahuje se boj k žádnému reálnému jevu). *Figura etymologica* může být akuzativní (ta je nejčastější), ablativní (méně častá) nebo nominativní (vnitřní podmět, nejvíce vzácná). Ve větším počtu se

etymologické figury objevují v archaické době a poté až v pozdní a křesťanské latině, v klasickém období jsou spíše vzácnější.⁵⁹

Substantivum v ablativu

Finitní tvar + příbuzné substantivum v ablativu se jako překlad IA konstrukce vyskytuje ve Vulgátě 63krát, je to tedy druhý nejčastější způsob překladu.

Nicméně značnou část z těchto výskytů tvoří jeden specifický případ, a sice konstrukce obsahující infinitiv absolutní *mot* (tvar slovesa *met* ‚zemřít‘), překládaná pomocí substantiva *mors* v ablativu, tedy *morte* (*morieris*, *morietur* apod.). Tato konstrukce je jedinečná v tom, že způsob překladu je poměrně ustálený a vyskytuje se i v knihách, v nichž překlad infinitivní konstrukce pomocí ablativu není častý. Nabízí se otázka, zda Jeroným vnímal hebrejský kořen *mwt* jako slovesný tvar, nebo jako substantivum. Kořen *mwt*, ve statu absolutu vokalizovaný *mawet*, ve statu constructu *mot*, má totiž také substantivní význam *smrt*. Ve spisu *Quaestiones Hebraicas in Genesim* Jeroným o verši Gen 2,17, kde se tato konstrukce vyskytuje poprvé, říká: „melius interpretatus est Symmachus dicens *mortalis eris*“⁶⁰. Přesto však poté tuto konstrukci překládá pomocí ablativu příbuzného substantiva, a to nejen v tomto verši, ale ve většině případů (ze 48 výskytů je 14 přeloženo jinak).

Ohledně této konkrétní konstrukce a její podoby v Septuagintě Raija Sollamo uvádí, že je vždy překládána pomocí dativu řeckého substantiva *thanatos* ‚smrt‘ a že toto substantivum má i význam ‚trest smrti‘. Proto v pasážích, kdy je *mot* + FT míněno jako stanovení trestu za nějaký prohřešek, je tento překlad vhodný, na rozdíl od překladu pomocí participia, které by naznačovalo, že ‚umírající zemře‘.⁶¹ V latině však substantivum *mors* samo o sobě význam ‚trest smrti‘ nemá a jeho ustálené používání je proto záhadou. Faktem však je, že pomocí participia není přeloženo ani jednou.⁶²

Je na místě podívat se rovnou i na některé případy, kdy je hebrejská konstrukce *mot* + FT do latiny přeložena jinak, přestože jednotlivá překladatelská řešení spadají do jiných kategorií.

Např. v 1 S 14:39 je finitní tvar doplněn adverbiale, které zdůrazňuje neodkladnost, popř. nezpochybnitelnost děje: *absque retractatione morietur* ‚jistojistě zemře‘.

⁵⁹ Rosén 1999, 127-133.

⁶⁰ „Lépe to přeložil Symmachus, který říká *budeš smrtelný*.“

⁶¹ Sollamo, 2012, 9.

⁶² Naproti tomu se v Ez 3:21 vyskytuje *vivens vivet* ‚žije bude žít‘. Jinak je častější analogický překlad *vita vivet* ‚životem bude žít‘.

V 1 Kr 2,37 tvoří tato konstrukce obsahovou propozici závislou na jiné konstrukci IA + FT. Jeroným ji tedy překládá pomocí akuzativu s infinitivem *scito te esse interficiendum* ‚věz, že máš být zabit‘. Zajímavé je, že ve verši 1 Kr 2,42 je tato pasáž doslova citována a Jeroným v tomto případě volí stejný typ propozice, ale jiné sloveso: *scito te esse moriturum* ‚věz, že zemřeš‘.

Ještě pozoruhodnější variování se vyskytuje ve verších Nu 35,16-18. Předcházející verš 35,15 určuje, co se má stát s člověkem, který někoho omylem zabil. Verše 16-18 pak pojednávají o trestu pro člověka, který někoho zabil schválně, a každý verš uvádí jiný vražedný nástroj. V hebrejštině mají stejnou strukturu a skoro vše se v nich opakuje. Ve Vulgátě je ovšem pouze první verš přeložen celý a v dalších dvou verších jsou opakující se formy zredukovány, a hlavně vždy vyjádřeny jiným výrazem, včetně trestu.

Nu 35,16: *si quis ferro percusserit et mortuus fuerit qui percussus est reus erit homicidii et ipse morietur* ‚jestliže někdo udeří železem a ten, kdo byl udeřen, zemře, bude obviněn z vraždy a sám zemře‘.

Nu 35,17: *si lapidem iecerit et ictus occubuerit similiter punietur* ‚jestliže hodí kamenem a zasažený skoná, bude podobně potrestán‘

Nu 35,18: *si ligno percussus interierit percussoris sanguine vindicabitur* ‚jestliže udeřený dřevem zahyne, bude pomstěn krví toho, kdo ho udeřil‘

Míra volnosti a variace v těchto třech verších působí jako ostrý kontrast k jinak ustálenému způsobu překladu této konstrukce. Je fakt, že se jedná o jeden z pozdějších překladů. Nicméně příklad lexikální variace ve výše zmíněných verších z 1 Kr, navíc s ohledem na to, že se jedná o citaci, dokazuje, že Jeroným se nedržel důsledně jednoho způsobu překladu ani ve svých raných překladech.

Z ostatních případů překladu pomocí substantiva v ablativu stojí za zmínku třeba verš Iz 24,19, kde jsou všechny tři konstrukce přeloženy ablativem slovesného substantiva: *confractioe confringetur terra contritione conteretur terra commotione commovebitur terra* ‚země se roztříštěním roztříští, země se rozdrcením rozdrtí, země se otřásáním otřese‘. Tento překlad podle mě navíc zachovává zvukomalbu, která je i v hebrejském originále (výrazné *r* v prvních dvou členech a *m* v posledním).

Pokud jde o ablativ substantiv nepřibuzných, patří sem např. Gn 40,15 *furto sublatum sum* ‚krádeží jsem byl sebrán‘. Tato konstrukce má ještě obdobu v Ex 22,11 *si furto ablatum fuerit* ‚jestliže bude krádeží sebrán‘ a kromě překladů *mot* + FT je to jediný typ konstrukce překládaný ablativem v Pentateuchu.

Příkladem jasně redundantního překladu je třeba Iz 56:3 *separatione dividet me* ,oddělením mě rozdělí‘.

Substantivum v akuzativu

Přestože akuzativní etymologická figura je v latině nejčastější, jako překlad IA konstrukce se vyskytuje jen 3krát.

Job 37,2 *audite auditionem* ,slyšte slyšení‘

Iz 6,9 *videte visionem* ,vidíte vidění‘

Za 7,5 *ieiunium ieiunastis* ,postili jste se půst‘

V prvních dvou případech je navíc povaha konstrukcí podobná. V hebrejském originále je postpoziční infinitiv absolutní a Jeroným na těchto místech svým překladem jeho umístění zachovává. Na druhou stranu, v knize Job je stejná konstrukce (*šim ‘u šamo ‘a* ,slyšte‘) ještě dvakrát a Jeroným ji v obou verších překládá jen finitním tvarem. Nicméně v těchto dvou případech má hebrejská konstrukce vždy předmět *milati* ,mé slovo‘, což Jeroným překládá pomocí *sermo*. Ve třetím případě je v hebrejštině předmětem *be-rogez qolo* ,hřmění jeho hlasu‘, ale Jeroným ho, nejspíš proto, že je uvozen předložkou *be*, překládá jako *in terrore vocis eius*.

Třetí případ akuzativu překládá prepoziční infinitiv absolutní.

Substantivum v nominativu

Ojedinelý výskyt substantiva v nominativu a pasivního finitního tvaru představuje 2 S 20,18 *sermo dicebatur* ,říkala se řeč‘. Zde je můj interpretace snadná – hebrejský infinitiv absolutní *dabber* vypadá v nevokalizovaném textu stejně jako substantivum *davar* (kořen *dbar*), které znamená ,věc, slovo‘ a často bývá Jeronýmem překládáno jako *sermo*.

Dva finitní tvary

V 7 případech je infinitivní konstrukce přeložena dvěma synonymními latinskými tvary spojenými spojkou *et*. Např. Jr 3,1 *numquid non polluta et contaminata erit* ,copak nebude špinavá a znečištěná‘. Ve verši 1 S 27,1 *fugiam et salver* ,uprchnu a budu zachráněn‘ se nejedná o jednoznačná synonyma, nýbrž je možné, že se tady Jeroným pokoušel vyjádřit dva významy slovesa, podobně jako v případě některých participiálních překladů, které jsem zmiňovala výše. Hebrejské sloveso *nimlať* má převážně význam ,utéct‘, ale také ,být spasen‘.⁶³

⁶³ Podle Browna, Drivera, Briggse, 2014, 572, je význam ,být spasen‘ až pozdější, což ovšem této interpretaci nebrání. Každopádně sloveso od stejného kořene v kmeni *pi ‘el* má uvedeno ,spasit‘ jako jeden z významů, čítající mnoho výskytů.

Tento způsob překladu odpovídá latinské stylistické figuře, která bývá nazývána tautologie⁶⁴ nebo synonymie⁶⁵ a má „intenzifikační funkci“.⁶⁶ Z toho důvodu jsem nevěděla, jestli ji zařadit mezi ta řešení, která odrážejí hebrejský originál, nebo ne. Intenzifikační funkce latinské figury totiž zdánlivě připomíná intenzifikační funkci ablativu absolutního a toto řešení by tedy mohlo představovat důmyslný způsob, jak v překladu zachovat formu a částečně i funkci hebrejské konstrukce, a přitom vytvořit přijatelnou latinskou frázi. Nakonec jsem se však držela zásady, že zachovávání formy hebrejské konstrukce patří mezi doslovnější překlady nehledě na přijatelnost pro latinu, a rozhodla jsem se toto řešení započítat mezi ty překlady, které infinitiv absolutní formálně převádějí.

Finitní tvar + gerundivum

Gerundivum se jako překlad infinitivu absolutního vyskytuje jen jednou: Jr 38,3 *tradenda tradetur civitas haec* ‚město, které má být předáno, bude předáno‘.

Opět by se dalo spekulovat, zda je funkce gerundiva v tomto spojení redundantní, protože překlad zní logicky, ale například slovosled napovídá, že se jedná o přesnou nápodobu formy hebrejského originálu, a proto považují toto řešení za hebraizující.

Adjektivum

V případě užití adjektiva si nejsem jistá, jak výsledky vyhodnotit či jak obecně tuto skupinu pojmut. Jedná se o 5 výskytů (resp. 6, ale jeden výskyt zahrnující adjektivum byl jasným příkladem přísudku jmenného se sponou, a proto jsem ho zařadila do skupiny „finitní tvar“, protože od zbylých adjektivních překladů se velmi lišil.)

Zbylé překlady trochu připomínají spojení participia a finitního tvaru, s tím rozdílem, že na první pohled nepůsobí tak atypicky. Přesto budou adjektivní překlady zařazeny mezi hebraizující, protože adjektiva zjevně zastupují tvar infinitivu absolutního.

Jedná se např. o Ž 109:10 *instabiles vagentur filii eius* ‚její synové se nepevní toulají‘ – toto spojení překládá dva významy hebrejského slovesa.

Jr 36,29 *festinus veniet* ‚přijde rychlý‘ (tj. rychle) připomíná participiální *veniet properans* (obě verze překládají tu samou hebrejskou konstrukci).

⁶⁴ Panhuis, 2012, 259.

⁶⁵ Kuťáková, 2017, 79.

⁶⁶ Kuťáková, 2017, 79.

Finitní tvar

Nejpočetnější skupinu překladatelských řešení tvoří případy, kdy je konstrukce IA + FT přeložena finitním tvarem slovesa a infinitiv absolutní není v latině nijak formálně zohledněn. Je třeba upřesnit, že jsem do této skupiny při své analýze zahrnula jak případy, které tvoří samostatně stojící finitní tvar, tak i slovesa řídící infinitiv (Ex 22,13 *reddere compelletur* ‚bude donucen nahradit‘) nebo jmenný předmět v akuzativu (Dt 14,22 *decimam partem separabis* ‚oddělíš desátek‘), slovesa modifikovaná příslovečným určením (2 S 1,6 *casu veni* ‚náhodou jsem přišel‘), jmenný přísudek se sponou (Gn 37,8 *rex eris* ‚budeš král‘) a další konstrukce. Důležité je, že předmět, příslovečné určení apod. v těchto případech nepředstavují redundantní tvary ani, v případě adverbia, nevyjadřují nuanci naznačenou infinitivem absolutním, nýbrž že se podílejí na lexikálním významu finitního tvaru, který je v hebrejštině buď vyjádřen samotným slovesem (jako např. ‚*ašar* ‚oddělit desátek‘), nebo ho Jeroným připojil kvůli jasnějšímu vyznění.

V některých případech je význam konstrukce interpretován volně, např. v Gn 37,33 a 44,28 je hebrejské *tarof toraf* (‚byl rozsápán‘) přeloženo jako *bestia devoravit eum* (‚sežralo ho divoké zvíře‘), nicméně překladatelské řešení je jasně identifikovatelné s hebrejským tvarem a vyjadřuje víceméně to samé, proto ho neřadím do skupiny volných překladů.

V 1 S 27:12 je spojení *hav'eš hiv'iš* přeloženo *multa mala operatus est* ‚vykonal mnoho zlých věcí‘, ačkoli sloveso *hiv'iš* znamená ‚zapáchat‘. Nicméně tento verš je i v překladech do jiných jazyků interpretován volně, např. ‚vzbudil velikou nelibost‘ (ČEP).⁶⁷ Verš následuje po výčtu výbojných akcí, které podnikal David, když pobýval v pelištejské zemi, proto je Jeronýmova interpretace pochopitelná.

Nefinitní tvar

Do této skupiny jsem zahrnula všechny případy, které se svým charakterem blíží předchozí skupině, tedy jedná se o bezpříznakové, víceméně přesné překlady, s tím rozdílem, že finitní tvar hebrejský je přeložen nefinitním tvarem latinským, tj. akuzativem s infinitivem, infinitivem, participiem nebo ablativem absolutním. Navíc jsem sem započítala i jeden případ, kdy je infinitivní konstrukce přeložena spojením *usque ad* + slovesné substantivum jakožto účinek předchozího slovesa. Jedná se o 12 případů, které vypovídají o tom, že Jeroným dokázal převést hebrejský text do odpovídajících latinských struktur.⁶⁸

⁶⁷ Brown, Driver, Briggs, 2014, 93, u tohoto slovesa s odkazem na tento verš uvedí, že se jedná o přenesený význam, a jako překlad nabízí: ‚[H]e hath become utterly abhorred [...]‘.

⁶⁸ V některých případech, např. Ex 22,12 (*comestum a bestia*) nebo Ez 16,4 (*involuta pannis*), se nejedná o samostatné participium, nýbrž o perfektum pasiva. Sloveso *esse* je vyjádřeno buď v předešlém verši, nebo před

Adverbiale

Další skupina čítá případy obsahující příslovečné určení, které však nedotváří lexikální význam slovesa, nýbrž vyjadřuje se k celému slovesnému ději. Tato definice připomíná pojetí funkce infinitivu absolutního v gramatikách, jak o něm bylo pojednáno výše, a skutečně je mnohdy možné ztotožnit význam latinského překladu s některou z významových nuancí, které podle gramatik IA vyjadřuje.

Tento způsob překladu považuji, vyjma jeden sporný případ, za nehebraizující.

Příklady příslovečných určení jsou např.:

e contrario ‚naopak‘ (antiteze)

absque dubio, procul dubio ‚bezpochyby‘ (afirmace)

certo, certissime, profecto ‚jistě‘ (afirmace)

obnixè ‚vytrvale‘ (naléhavá žádost)

statim ‚ihned‘ (afirmace)

Sporný případ pro mě představuje 1 S 2,27 *aperte revelatus sum* ‚otevřeně jsem odhalil‘, zdá se mi, že zde adverbium *aperte* ani nedotváří lexikální význam slovesa, v němž je otevřenost již obsažena, ani se nevztahuje k povaze děje, nýbrž je redundantní a zastupuje tvar infinitivu absolutního. Proto tento případ jako jediný započítám mezi hebraizující překlady.

Volné

Tato nehomogenní skupina zahrnuje případy (28), které byly z nějakého důvodu těžko zařaditelné. Jedná se hlavně o překlady, které jsou natolik volné, že nelze identifikovat jeden latinský tvar či konstrukci s hebrejským originálem, nebo o překlady, které jsou zajímavé z hlediska odlišné interpretace.

Jako příklad uvádím tři verše, z nichž v jednom je rozdílné čtení snadno vysvětlitelné, v druhém je naopak naprosto nejasné a ve třetím se nabízí více možností.

2 K 3:23 *sanguis est gladii, pugnaverunt contra se* ‚je to krev meče, bojovali mezi sebou‘ Hebrejský originál zní: *dam ze, hoḥorav neḥervu* ‚to je krev, určitě se pobili‘ - *hoḥorav* je infinitiv absolutní, ale nevokalizovaný vypadá stejně jako *ha-ḥerev* ‚meč‘. Jeroným tedy tento tvar interpretoval jako substantivum, které modifikuje předcházející substantivum *krev*.⁶⁹

jiným členem několikanásobného přísudku, takže není v seznamu řešení uvedeno. Nicméně tyto případy patří do skupiny finitní tvar.

⁶⁹ Substantivum *herev* zjevně ovlivnilo i Jeronýmovo čtení verše Dt 20,17 *haḥarem taḥarimem* ‚naprosto je zničíš‘, který Jeroným překládá *interficiēs in ore gladii* ‚zabiješ je ostřím meče‘.

Překlad Lv 20:4 obsahuje podivně nadbytečné doplnění hebrejského textu, jež nejsem schopná interpretovat. V hebrejském originále je *we-im ha 'lem ja 'limu 'am ha-areš et 'enehem min ha-iš ha-hu* ‚pokud lid této země odvrátí oči od tohoto muže‘, infinitivní konstrukce je *ha 'lem ja 'limu*, utvořená od slovesa *he 'lim* ‚skrýt‘. Ve Vulgátě je to přeloženo takto: *quod si neglegens populus terrae et quasi parvipendens imperium meum dimiserit hominem* ‚jestliže lid země nedbaje a téměř přezíraje můj příkaz propustí člověka‘. Na jednu stranu by se dalo říct, že tato konstrukce obsahuje dvě participia přítomného času a mohla by být zařazena do patřičné skupiny. Podle mě však tento příklad do oné skupiny nezapadá. Zdá se, jako by participia vyjadřovala nějakou další okolnost, která není z hebrejského originálu patrná, a není mi jasné, jak k tomu Jeroným došel. Již jsem uvedla příklad toho, kdy se Jeroným snaží redundantními tvary vyjádřit více významů jednoho slovesa či kořene, tady ale nevím, jaké významy by to měly být, protože kořen *'lm* je kromě tohoto slovesa obsažen ještě ve slovech *'elem* ‚mladík‘ a *'elma* ‚mladá žena‘ a pak ve slově *'olam* ‚věčnost, svět‘,⁷⁰ ani jedno tedy s významem latinské verze nesoúvisí. Je možné, že Jeroným do této pasáže zakomponoval nějakou interpretaci vycházející z tradice, která mi není známá. Každopádně toto řešení budu počítat jako nehebraizující, protože jeho forma zdaleka neodpovídá hebrejskému originálu.

V případě Oz 10,15 spočívá problém buď v dělení veršů, nebo chybném čtení předložky. Hebrejský verš 10,15 obsahuje konstrukci IA a končí takto: *ba-šaḥar nidmo nidma melech jišrael* ‚za úsvitu bude král Izraele zničen‘. Ve Vulgátě je to však přeloženo: *sicuti mane transit pertransiit rex Israhel*, což je možné chápat jako ‚tak jako přechází ráno, přejde (tj. zemře) i král Izraele‘. Druhá část verše je totiž v latinské verzi přiřazena k prvnímu verši 11. kapitoly a nenavazuje přímo na předchozí pasáž. Nicméně toto vysvětlení není zcela dostačující, nevysvětluje totiž, proč je předložka *ba* přeložena jako *sicuti*. Je tedy možné, že Jeroným místo *ba* četl *ka* (zaměnil *bet* a *kaf*), což znamená ‚jako‘. Nejdůležitější je ale fakt, že Jeroným v překladu rozdělil infinitivní konstrukci a obě části přeložil latinskými finitními tvary, z nichž každý přisoudil jinému podmětu.

Chybějící

Do poslední skupiny jsem zařadila ty případy IA konstrukce, které nebyly do latiny vůbec přeloženy. Jedná se o 5 veršů: Gn 17,13, Lv 7,24, Lv 20,16, Nu 35,21 a Nu 35,26. Je samozřejmě možné, že v Jeronýmově verzi se nevyskytovaly, ale spíš bych tento fakt přisoudila tomu, že je Jeroným vypustil kvůli nadbytečnosti, a proto i tuto skupinu považuji za překladatelské řešení, které je samozřejmě naprosto volné.

⁷⁰ Brown, Driver, Briggs, 2014, 761.

Zastoupení skupin v jednotlivých biblických knihách ukazuje následující tabulka:

	PPrS	PPrJ	PPeS	PPeJ	AbIS	AbIJ	AkS	NomJ	GerS	Syn	Adj	FT	Adv	ne-FT	Volné	Chybí	celkem
Gn	1	3			4	1						25		1	4	1	40
Ex	1				7	1						34	2		4		49
Lv		1			10							17		2	3	2	35
Nu					1							24	3	1	1	2	32
Dt										1		25	3	3	3		35
Joz												5	1		1		7
Sd					1					1		14	1	3	1		21
Rt												1	1				2
1,2 S	8	1		1	3			1		2		26	11		3		56
1,2 Kr	1	3			7							11	1	2	1		26
1,2 Pa	1											4					5
Est												2					2
Jb	1						1					5			1		8
Ž	4	1	1		1						1						8
Př												2	2				4
Pís												1					1
Iz	9	2			5	3	1			1		2			2		25
Jr	16	6		3	5	4			1	2	1	19	2		3		62
Pl	1	1			1	1						1					5
Ez	3	2		1	13							5					24
Da		2			1												3
Oz	1				2										1		4
Jl		2															2
Am	1										3	1					5
Mi					1	2						1					4
Na		1				1											2
Abk	1																1
Sf	1																1
Za		1			1	2	1					1					6
celkem	50	26	1	5	63	15	3	1	1	7	5	226	27	12	28	5	475

Tabulka 1

4.3. Vývoj překladu napříč jednotlivými knihami

Nyní je třeba vyhodnotit zastoupení překladatelských typů v jednotlivých knihách. Jako hebraizující jsem nakonec počítala participiální překlady, substantivní překlady, synonymií, gerundivum, adjektiva a jeden případ adverbia.

	Výskyty	Hebr.	%
Proroci, Ž	152	114	75,00
S, Kr, Jb	90	29	32,22
Par	5	1	20,00
Př, Pís, Pent.	196	31	15,82
Jz, Sd, Rt, Est	32	2	6,25

Tabulka 2

Tabulka 2 ukazuje vývoj typu překladatelských řešení, která Jeroným používal. V prvním sloupci jsou seřazené knihy do skupin podle období jejich vzniku.⁷¹ Ve druhém sloupci je počet celkových výskytů konstrukce IA + FT v hebrejském originále. Třetí sloupec ukazuje počet latinských řešení, která jsem vyhodnotila jako „hebraizující“ překlad. V posledním sloupci je procentuální zastoupení „hebraizujících“ překladů v jednotlivých skupinách.

Jak je na první pohled patrné, problematická je v tomto výzkumu skupina třetí, kterou u Eversona tvoří kromě knih Paralipomenon ještě Ezdráš a Nehemjáš. V těchto dvou knihách se ale nevyskytuje žádná konstrukce IA + FT, navíc i v knihách Paralipomenon je konstrukcí jen pět, proto tato skupina poskytuje jen málo dat. Jsem si vědoma toho, že můj vzorek dat je tedy značně nevyrovnaný.

Nicméně i přesto si troufám tvrdit, že vývoj ve způsobu překladu konstrukce IA + FT je z tabulky patrný. Pozoruhodný je značný skok mezi první a druhou skupinou, který by nasvědčoval teorii Kedara a Eversona, že prorocké knihy a Žalmy byly přeloženy dříve než knihy Samuelovy a Královské.⁷² A pokud tomu tak nebylo, pak možná platí další Eversonova poznámka, že prorocké knihy a Žalmy považoval Jeroným za z teologického hlediska důležitější, a proto si nedovolil překládat volně.⁷³

⁷¹ V tomto dělení následuji Eversona.

⁷² Everson 2012, 532.

⁷³ Everson 2012, 534. Everson však tento předpoklad v návaznosti na Kedara-Kopfsteina zároveň zamítá s ohledem na povahu Pentateuchu, který představuje poměrně volný překlad, a přitom jeho teologická důležitost je značná.

V souvislosti s pořadím Samuelových knih je také na místě připomenout, že právě v těchto knihách je nejvíce případů překladu IA + FT pomocí adverbiale. Jak bylo zmíněno, adverbialní překlad dané konstrukce je v moderních jazycích běžný a Jeroným ho vhodně užívá v kontextech, kde je možné vysledovat některou z významových nuancí, které podle gramatik hebrejštiny infinitiv absolutní zdůrazňuje. Mohlo by se tedy zdát, že Jeroným zvláštní význam konstrukce IA + FT chápal, nehledě na to, jak chápal samotný tvar infinitivu absolutního. Je ale otázka, proč se v pozdějších knihách tento způsob překladu již tolikrát neobjevuje.

Z hlediska zastoupení hebraizujících překladů v pozdějších překladech je ještě třeba zmínit, že většinu představuje konstrukce *mot* + FT, která, jak bylo uvedeno, je svým způsobem specifická. Kdybych tuto konstrukci do výpočtů nezahrnula, např. v Pentateuchu by procento hebraizujících překladů bylo ještě nižší.

Z opačného hlediska zase připomínám, že v raných překladech téměř nejsou zastoupeny skupiny „volné“ a „chybející“.

Závěrem tedy mohu říct, že Jeronýmovy rané překlady obsahují mnohem více překladatelských řešení, která odrážejí formu hebrejského originálu, než překlady pozdější, kde naopak mnohdy dochází k naprosto volné interpretaci.

Tabulka 3 jen pro úplnost uvádí procentuální zastoupení hebraizujících překladů v jednotlivých knihách.

	Výskyty	Hebr.	%
Gn	40	9	22,50
Ex	49	9	18,37
Lv	35	11	31,43
Nu	32	1	3,13
Dt	35	1	2,86
Joz	7	0	0,00
Sd	21	2	9,52
Rt	2	0	0,00
1,2 S	56	16	28,57
1,2 Kr	26	11	42,31
1,2 Pa	5	1	20,00
Est	2	0	0,00
Jb	8	2	25,00
Ž	8	8	100,00
Př	4	0	0,00
Pís	1	0	0,00
Iz	25	21	84,00
Jr	62	38	61,29
Pl	5	4	80,00
Ez	24	19	79,17
Da	3	3	100,00
Oz	4	3	75,00
Jl	2	2	100,00
Am	5	4	80,00
Mi	4	3	75,00
Na	2	2	100,00
Abk	1	1	100,00
Sf	1	1	100,00
Za	6	5	83,33

Tabulka 3

5. Závěr

V této práci jsem provedla excerpci všech hebrejských konstrukcí infinitivu absolutního a finitního tvaru slovesa a přiřadila k nim jejich latinské překlady. Ty jsem poté roztřídila podle toho, jaká latinská konstrukce je v nich použita.

Ukázalo se, že nejčastějším způsobem překladu je prostý finitní tvar latinského slovesa bez dalšího redundantního tvaru. Takový překlad tedy nezohledňuje formu ani funkci infinitivní konstrukce a většinou představuje pro latinu přirozené řešení.

Dále jsou infinitivní konstrukce často překládány pomocí finitního tvaru a příbuzného substantiva či participia. Tyto konstrukce naopak napodobují formu hebrejské konstrukce. Zatímco spojení finitního tvaru a příbuzného substantiva není v latině neznámé, spojení finitního tvaru s participiem utvořeným od stejného slovesa působí atypicky.

Ve Vulgátě se také objevuje adverbialní překlad infinitivu absolutního, který odpovídá způsobu, jak je často infinitivní konstrukce překládána do moderních jazyků, a překlad zcela volný, nabízející jinou interpretaci biblického textu.

Zjistila jsem ale, že zastoupení nejčastějších typů řešení v jednotlivých knihách se liší – participiální a substantivní překlady převládají v raných překladech a finitní tvar a volný překlad v překladech pozdějších. Adverbialní překlad je zastoupen jak v překladech pozdějších, tak v knihách Samuelových, které jsou překladem raným.

Mohu tedy potvrdit, že z hlediska překladu konstrukce infinitivu absolutního a finitního tvaru slovesa se Jeronýmova překladatelská metoda s časem vyvíjela.

Během psaní práce jsem narazila na několik problémů – zejména určení kritéria pro dělení překladatelských řešení na dvě skupiny bylo obtížné. Kritérium, které jsem nakonec zvolila, není ani zdaleka jednoznačně definované a mnohá rozhodnutí, která jsem učinila, mohou působit subjektivně. Je tedy možné, že kdyby stejný výzkum provedl někdo jiný, přinejmenším v druhé části by dospěl k jiným výsledkům.

6. Bibliografie

Primární texty

Český Ekumenický překlad: *Písmo svaté Starého i Nového Zákona podle ekumenického vydání z r. 1985 (ČEP)* n.p.: Ekumenická rada církví v ČR, 1985. BibleWorks, v.9.

Gryson, Roger, ed. *Biblia Sacra Iuxta Vulgatam Versionem (VUL)*. 4th ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1994. BibleWorks, v.9.

Westminster Leningrad Codex (WTT). Philadelphia: Westminster Theological Seminary, BibleWorks, v.9.

Sekundární texty

Brown, F., Driver, S. and Briggs, C. 2014. *The Brown Driver_Briggs Hebrew and English Lexicon*. Peabody: Hendrickson.

Callaham, Scott. 2010. *Modality and the Biblical Hebrew Infinitive Absolute*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Everson, David L. 2012. „The Vetus Latina and the Vulgate of the Book of Genesis”, in *The book of Genesis: composition, reception, and interpretation*, eds. Craig A. Evans, Joel N. Lohr and David L. Petersen. Leiden: Brill.

—. 2014. „The Vetus Latina and the Vulgate of the Book of Exodus“, in *The book of Exodus: composition, reception, and interpretation*, eds. Thomas B. Dozeman, Craig A. Evans and Joel N. Lohr. Leiden: Brill.

García de la Fuente, Olegario, 1981. „Consideraciones sobre el influjo hebreo en el latín bíblico“, *Emerita*, 49, no. 2: 307-342.

Gesenius, Wilhelm, and Kautzsch, Emil. 2006. *Gesenius' Hebrew grammar*. Mineola: Dover Publications.

Graves, Michael. 2007. *Jerome's Hebrew Philology: A Study Based on his Commentary on Jeremiah*. Leiden: Brill.

Joüon, Paul. 1991. *A Grammar of Biblical Hebrew, Volume II, Part Three: Syntax*. Roma: Editrice Pontificio Istituto Pubbico.

Kedar, Benjamin. 2004. „The Latin Translations“, in *Mikra: text, translation, reading & interpretation of the Hebrew Bible in ancient Judaism & early Christianity*, eds. M. J. Mulder and H. Sysling. Peabody: Hendrickson.

Kraus, Matthew. 2017. *Jewish, Christian, and Classical Exegetical Traditions in Jerome's Translation of the Book of Exodus*. Leiden: Brill.

Kučáková, Eva. 2017. *Laudabile Carmen, část II: Kapitoly z římské rétoriky a poetiky*. Praha: Karolinum.

Panhuis, Dirk. 2014. *Gramatika latiny*. Praha: Academia.

- Pinkster, Harm. 2015. *Oxford Latin Syntax. Volume 1: The simple clause*. New York, Oxford University Press.
- Plater, W. E., and White, H. J. 1926. *A Grammar of the Vulgate*. Oxford: Clarendon Press.
- Rosén, Hannah. 1996. „'Eam vitam vivere quae est sola vita nominanda': Reflections on cognate complements“, in *On Latin: linguistic and literary studies in honour of Harm Pinkster*, eds. R. Risselada, J. R. De Jong, A. Machtelt Bolkestein. Amsterdam: J. C. Gieben.
- Sollamo, Raija. 2012. „Why Translation Technique and Literalness Again? The Renderings of the Infinitive Absolute in the Septuagint of Jeremiah“, in *Congress Volume Helsinki 2010*, ed. Martti Nissinen. Leiden: Brill.
- Sparks, H. F. D. 2004. „Jerome as Biblical Scholar“, in *The Cambridge History of the Bible, Volume 1: From the Beginnings to Jerome*, eds. P.R. Ackroyd and C. F. Evans. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tov, Emanuel. 1999. „Renderings of Combinations of the Infinitive Absolute and Finite Verbs in the Septuagint—Their Nature And Distribution“, in *The Greek and Hebrew Bible: Collected Essays on the Septuagint*. Leiden: Brill.
- Waltke, Bruce, and O'Connor, M. 1990. *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*. Winona Lake: Eisenbrauns.

7. Příloha – Seznam latinských překladatelských řešení

Gn 2:16	comede	אכול תאכל
Gn 2:17	morte morieris	מות תמות
Gn 3:4	(nequaquam) morte moriemini	לא מות תמותון
Gn 3:16	multiplicabo	הרבה ארבה
Gn 15:13	scito praenoscens	ידע תדע
Gn 16:10	multiplicans multiplicabo	הרבה ארבה
Gn 17:13	chybí	המול ימול
Gn 18:10	revertens veniam	שוב אשוב
Gn 18:18	futurus sit	היו יהיה
Gn 19:9	(numquid) ut iudices	ישפוט שפוט
Gn 20:7	morte morieris	מות תמות
Gn 20:18	concluserat	עצר עצר
Gn 22:17	benedicam multiplicabo	ברך אברכך הרבה ארבה
Gn 24:5	(num) reducere debeo	ההשב אשיב
Gn 26:11	morte morietur	מות יומת
Gn 26:28	vidimus	ראו ראינו
Gn 27:30	egresso (Iacob) foras	יצא יצא
Gn 28:22	decimas offeram	עשר אעשרנו
Gn 30:16	mercede condux i te	שכר שכרתיך
Gn 31:15	comedit	יאכל גם אכול
Gn 31:30	ire cupiebas desiderio erat tibi	הלוך הלכת נכסף נכספת
Gn 32:13	bene faceres	היטב איטיב
Gn 37:8	(numquid) rex eris subiciemur dicioni	המלוך תמלך משול תמשל
Gn 37:10	(num) adorabimus	הבוא נבוא
Gn 37:33	bestia devoravit	טרף טרף
Gn 40:15	furto sublatus sum	גנב גנבתי
Gn 43:3	denuntiavit sub testificatione iurandi	העד העד
Gn 43:7	interrogavit (numquid) scire poteramus	שאול שאול הידוע נדע
Gn 43:20	descendimus	ירד ירדנו
Gn 44:5	augurari solet	נחש ינחש
Gn 44:15	non sit similis mei in augurandi scientia	נחש ינחש
Gn 44:28	bestia devoravit eum	טרף טרף
Gn 46:4	adducam te revertentem	אעלך גם עלה
Gn 50:15	reddat	השב ישיב
Gn 50:24	visitabit	פקד יפקד
Gn 50:25	visitabit	פקד יפקד
Ex 2:19	hausit aquam	דלה דלה
Ex 3:7	vidi	ראו ראיתי
Ex 3:16	visitans visitavi	פקד פקדתי
Ex 4:14	eloquens sit	דבר ידבר
Ex 5:23	non liberasti	הצל לא הצלת

Ex 8:24	longius ne abeatis	הרחק לא תרחיקו
Ex 11:1	exire conpellet	גרש יגרש
Ex 13:19	adiurasset visitabit	השבע השביע פקד יפקד
Ex 15:1	(glorioso) magnificatus est	גאה גאה
Ex 15:21	(glorioso) magnificatus est	גאה גאה
Ex 15:26	audieris	שמוע תשמע
Ex 17:14	delebo	מחה אמחה
Ex 18:18	stulto labore consumeris	נבל תבל
Ex 19:5	audieritis	שמוע תשמעו
Ex 19:12	morte morietur	מות יומת
Ex 19:13	lapidibus opprimetur confodietur iaculis	סקול יסקל ירה יירה
Ex 21:5	dixerit	אמר יאמר
Ex 21:12	morte moriatur	מות יומת
Ex 21:15	morte moriatur	מות יומת
Ex 21:16	morte moriatur	מות יומת
Ex 21:17	morte moriatur	מות יומת
Ex 21:19	inpenas in medicos restituat	רפא ירפא
Ex 21:20	criminis reus erit	נקם ינקם
Ex 21:22	subiacebit damno	ענוש יענוש
Ex 21:28	lapidibus obruetur	סקול יסקל
Ex 21:36	reddet	שלם ישלם
Ex 22:2	reddat	שלם ישלם
Ex 22:3	inventum fuerit	המתא תמצא
Ex 22:5	reddet	שלם ישלם
Ex 22:11	furto ablatum fuerit	גנב יגנב
Ex 22:12	comestum a bestia	טרף יטרף
Ex 22:13	reddere conpelletur	שלם ישלם
Ex 22:15	dotabit	מהר ימהרנה
Ex 22:16	noluerit	מאן ימאן
Ex 22:18	morte moriatur	מות יומת
Ex 22:22	laeseritis vociferabuntur audiam	ענה תענה צעק יצעק שמע אשמע
Ex 22:25	pignus acceperis	חבל תחבל
Ex 23:4	reduc	השב תשיבני
Ex 23:5	sublevabis	עזב תעזב
Ex 23:22	audieris	שמע תשמע
Ex 23:24	destrues confringes	הרס תהרסם שבר תשבר
Ex 31:14	morte morietur	מות יומת
Ex 31:15	moriatur	מות יומת
Ex 34:7	nullusque apud te per se innocens est	נקה לא ינקה
Lv 5:19	per errorem deliquit	אשם אשם
Lv 7:18	comederit	האכל יאכל
Lv 7:24	chybí	אכל לא תאכלהו

Lv 10:16	quaereret	דרש דרש
Lv 10:18	comedere debueritis	אכול תאכלו
Lv 13:7	(iterum) creverit	פשה תפשה
Lv 13:12	effloruerit discurrens	פרוח תפרח
Lv 13:22	creverit	פשה תפשה
Lv 13:27	creverit	פשה תפשה
Lv 13:35	(rursus) creverit	פשה תפשה
Lv 13:44	separatus	טמא יטמאנו
Lv 14:48	introiens	בא יבוא
Lv 15:24	coierit	שכב ישכב
Lv 19:7	comederit	האכל יאכל
Lv 19:17	publice argue	הוכח תוכיח
Lv 19:20	pretio non redempta	הפדה לא נפדתה
Lv 20:2	morte moriatur	מות יומת
Lv 20:4	neglegens et parvipendens imperium meum dimiserit	העלם יעלימו
Lv 20:9	morte moriatur	מות יומת
Lv 20:10	morte moriantur	מות יומת
Lv 20:11	morte moriantur	מות יומתו
Lv 20:12	morianur	מות יומתו
Lv 20:13	morte moriantur	מות יומתו
Lv 20:15	morte moriatur	מות יומת
Lv 20:16	chybí	מות יומתו
Lv 20:27	morte moriantur	מות יומתו
Lv 24:16	morte moriatur lapidibus opprimet	מות יומת רגום ירגמו
Lv 24:17	morte moriatur	מות יומת
Lv 27:10	mutaverit	המר ימיר
Lv 27:13	dare voluerit	גאל יגאלנה
Lv 27:19	voluerit redimere	גאל יגאל
Lv 27:29	morte morietur	מות יומת
Lv 27:31	voluerit redimere	גאל יגאל
Lv 27:33	mutaverit	המר ימירנו
Nu 11:15	(obsecro ut) interficias me	הרגני נא הרג
Nu 11:32	siccaverunt	ישטחו שטוח
Nu 12:14	spuisset	ירק ירק
Nu 13:30	ascendamus poterimus	עלה נעלה יכול נוכל
Nu 14:18	nullumque innoxium derelinquens	בקה לא ינקה
Nu 15:31	delebitur	הכרת תכרת
Nu 15:35	morte moriatur	מות יומת
Nu 16:13	(et) dominatus fueris nostri	תשתרר עלינו גם השתרר
Nu 18:15	pretium accipias	פדה תפדה
Nu 21:2	tradideris	נתן תתן
Nu 22:17	(me paratum) honorare te	כבד אכבדך
Nu 22:30	dic quid simile umquam fecerim	ההסכן הסכנתי
Nu 22:37	misi nuntios	שלח שלחתי
Nu 22:38	(numquid) potero	היכל אוכל

Nu 23:11	e contrario benedicis	ברכת ברך
Nu 23:25	nec maledicas ei nec benedicas	קוב לא תקבנו ברך לא תברכנו
Nu 24:10	e contrario benedixisti	ברכת ברך
Nu 24:11	magnifice honorare te	כבד אכבדך
Nu 26:65	(omnes) morentur	מות ימתו
Nu 27:7	da	נתן תתן
Nu 30:7	habuerit	היו תהיה
Nu 30:13	contradixerit	הפר יפר
Nu 30:15	tacuerit	החרש יחריש
Nu 30:16	contradixerit	הפר יפר
Nu 35:16	moriatur	מות יומת
Nu 35:17	similiter punietur	מות יומת
Nu 35:18	percussoris sanguine vindicabitur	מות יומת
Nu 35:21	nepřeloženo	מות יומת
Nu 35:26	nepřeloženo	יצא יצא
Nu 35:31	moriatur	מות יומת
Dt 4:26	perituros vos esse delebit	אבד תאבדון השמד תשמדון
Dt 6:17	custodi	שמור תשמרון
Dt 7:2	usque ad internicionem	החרם תחרים
Dt 7:18	recordare	זכור תזכר
Dt 7:26	quasi spurcitiam detestaberis velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis	שקץ תשקצנו תעב תתעבנו
Dt 8:19	oblitus omnino dispereas	שכח תשכח אבד תאבדון
Dt 11:13	oboedieritis	שמע תשמעו
Dt 11:22	custodieritis	שמר תשמרון
Dt 12:2	subvertite	אבד תאבדון
Dt 13:10	statim interficies	הרג תהרגני
Dt 13:16	statim percuties	הכה תכה
Dt 14:22	decimam partem separabis	עשר תעשר
Dt 15:4	benedicat	ברך יברכך
Dt 15:5	audieris	שמוע תשמע
Dt 15:8	aperies dabis mutuuum	פתח תפתח העבט תעביטנו
Dt 15:10	dabis	נתון תתן
Dt 15:11	aperias	פתח תפתח
Dt 15:14	dabis viaticum	העניק תעניק
Dt 17:15	constitues	שום תשים
Dt 20:17	interficies in ore gladii	החרם תחרים
Dt 21:14	nec vendere poteris	מכר לא תמכרנה
Dt 21:23	sepelietur	קבור תבקרנו
Dt 22:1	(sed) reduces	השב תשיבם
Dt 22:4	sublevabis	הקם תקים
Dt 22:7	abire patieris	שלה תשלה
Dt 23:22	requiet	דרש ידרשנו

Dt 24:13	(statim) reddes	השב תשיב
Dt 28:1	audieris	שמוע תשמע
Dt 30:18	pereas	אבד תאבדון
Dt 31:18	abscondam et celabo	הסתר אסתיר
Dt 31:29	inique agetis	השחת תשחתון
Joz 3:10	disperdat	הורש יוריש
Joz 7:7	voluisti transducere	העברת העביר
Joz 9:24	nuntiatum est	הגד הגד
Joz 17:13	nec interfecerunt eos	הורש לא הורישו
Joz 23:12	volueritis	שוב תשובו
Joz 23:13	scitote	ידוע תדעו
Joz 24:10	(e contrario) per illum benedixi	יברך ברוך
Sd 1:28	delere noluit	הוריש לא הורישו
Sd 4:9	ibo	הלך אלך
Sd 5:23	maledicite	ארו ארוור
Sd 7:19	(custodibus) suscitatis	הקם הקימו
Sd 8:25	libentissime dabimus	נתון נתן
Sd 9:8	ierunt	הלוך הלכו
Sd 11:25	melior es	הטוב טוב
	iurgatus sit	הרוב רב
	pugnauerit	נלחם נלחם
Sd 11:30	tradideris	נתון תתן
Sd 11:35	decepisti	הכרע הכרעתני
Sd 13:22	morte moriemur	מות נמות
Sd 14:12	solveritis	הגד תגידו
Sd 15:2	putavi	אמר אמרתי
	odisses	שנא שנאתה
Sd 15:13	vinctum	אסר נאסרך
	non te occidimus	המת לא נמיתך
Sd 16:11	ligatus fuero	אסור יאסרוני
Sd 17:3	consecravi et vovi	הקדש הקדשתי
Sd 20:39	naprosto volné	נגוף נגף
Sd 21:5	interfici	מות יומת
Rt 2:11	nuntiata sunt	הגד הגד
Rt 2:16	proicite (de industria)	של תשלו
1 S 1:10	flens largiter	בכה תבכה
1 S 1:11	respiciens videris	ראה תראה
1 S 2:16	incendatur	קטר יקטירון
1 S 2:27	(numquid non) aperte revelatus sum	הנגלה נגליתי
1 S 2:30	loquens locutus sum	אמור אמרתי
1 S 6:3	(quod debetis) reddite	השב תשיבו
1 S 8:9	contestare	העד תעיד
1 S 9:6	absque ambiguitate venit	בוא יבוא
1 S 10:16	indicavit	הגד הגיד
1 S 12:25	perseveraveritis in malitia	הרע תרעו
1 S 14:28	iureiurando constrinxit	השבע השביע
1 S 14:30	comedisset	אכל אכל

1 S 14:39	(absque retractatione) morietur	מות ימות
1 S 14:43	gustans gustavi	טעם טעמתי
1 S 14:44	morte morieris	מות תמות
1 S 20:3	scit profecto	ידע ידע
1 S 20:5	ex more sedere soleo	ישב אשב
1 S 20:6	requisierit rogavit	פקד יפקדני נשאל נשאל
1 S 20:7	fuerit iratus	חרה יחרה
1 S 20:9	certo cognovero	ידע אדע
1 S 20:21	dixero	אמר אמר
1 S 20:28	rogavit obnixe	נשאל נשאל
1 S 22:16	morte morieris	מות תמות
1 S 22:22	procul dubio adnuntiaret	הגד יגיד
1 S 23:10	audivit famam	שמע שמע
1 S 23:22	callide insidier	ערום יערום
1 S 24:21	certissime regnaturus sis	מלך תמלוך
1 S 25:28	faciens faciet	עשה יעשה
1 S 26:25	faciens facies potens poteris	עשה תעשה יכל תוכל
1 S 27:1	fugiam et salver	המלט אמלט
1 S 27:12	multa mala operatus est	הבאש הבאיש
1 S 28:1	sciens scito	ידע תדע
1 S 30:8	absque dubio comprehendes (absque dubio) excuties praedam	השג תשיג הצל תציל
2 S 1:6	casu veni	נקרא נקריתי
2 S 3:24	abiit et recessit	ילך הלך
2 S 5:19	tradens dabo	נתן אתן
2 S 6:20	nudatus est quasi si nudetur	הגלות נגלות
2 S 9:7	faciens faciam	עשה אעשה
2 S 12:14	blasphemare fecisti morte morietur	נאץ נאצת מות ימות
2 S 14:14	omnes morimur	מות נמות
2 S 15:8	reduxerit me	ישוב ישיבני
2 S 17:10	pavore solvetur	המס ימס
2 S 17:11	congregetur	האסף יאסף
2 S 17:16	absque dilatione transgredere	עבור תעבור
2 S 18:2	egrediar	יצא אצא
2 S 18:3	fugerimus	נס ננוס
2 S 19:43	comedimus munera data sunt	אכול אכלנו נשאת נשא
2 S 20:18	sermo dicebatur qui interrogant interrogant	דבר ידברו שאלו ישאלו
2 S 23:7	igneque succensae comburentur	שרוף ישרפו
2 S 24:24	emam	קנו אקנה
1 Kr 2:37	scito te interficiendum	ידע תדע מות תמות
1 Kr 2:42	scito	ידע תדע

	te esse moriturum	מות תמות
1 Kr 3:26	nolite interficere eum	המת אל תמיתהו
1 Kr 3:27	non occidatur	המת לא תמיתהו
1 Kr 8:13	aedificans aedificavi	בנה בניתי
1 Kr 9:6	aversione aversi fueritis	שוב תשובון
1 Kr 11:11	disrumpens scindam	קרע אקרע
1 Kr 11:22	dimittas me	שלח תשלחני
1 Kr 13:32	profecto veniet	היה יהיה
1 Kr 19:10	zelo zelatus sum	קנא קנאתי
1 Kr 19:14	zelo zelatus sum	קנא קנאתי
1 Kr 20:39	lapsus fuerit	הפקד יפקד
1 Kr 22:28	reversus fueris	שוב תשוב
2 Kr 1:4	morte morieris	מות תמות
2 Kr 1:6	morte morieris	מות תמות
2 Kr 1:16	morte morieris	מות תמות
2 Kr 3:23	(sanguis est gladii) pugnaverunt contra se	החרב נחרבו
2 Kr 5:11	egrederetur	יצא יצוא
2 Kr 8:10	sanaberis	חיה תחיה
	morte morietur	מות ימות
2 Kr 8:14	recipiet sanitatem	חיה תחיה
2 Kr 14:10	percutiens invaluisti	הכה הכית
2 Kr 18:30	eruens liberabit nos	הצל יצילנו
2 Kr 18:33	liberaverunt	ההצל הצילו
1 Pa 4:10	benedicens benedixeris	ברך תברכני
1 Pa 21:17	malum feci	הרע הרעותי
1 Pa 21:24	dabo	קנה אקנה
2 Pa 18:27	reversus fueris	שוב תשוב
2 Pa 32:13	praevaluerunt	היכול יכלו
Est 4:14	silueris	החרש תחרישי
Est 6:13	caedes	נפול תפול
Jb 6:2	adpenderentur	שקול ישקל
Jb 6:25	nullus sit qui possit arguere	יוכיח הוכח
Jb 13:5	taceretis	החרש תחרישון
Jb 13:10	arguet	הוכח יוכיח
Jb 13:17	audite	שמעו שמוע
Jb 21:2	audite	שמעו שמוע
Jb 27:22	fugiens fugiet	ברוח יברח
Jb 37:2	audite auditionem	שמעו שמוע
Ž 40:2	expectans expectavi	קוה קויתי
Ž 49:8	redimens non redimet	פדה יפדה
Ž 109:10	instabiles vagentur	נוע ינועו
Ž 118:13	impulsus pellebar	דחה דהיתני
Ž 118:18	corripiens arguit	יסר יסרני
Ž 126:6	veniens veniet	בא יבא
Ž 132:15	benedicens benedicam	ברך אברך
Ž 132:16	laude laudabunt	רנן ירננו
Př 23:1	diligenter adtende	בין תבין

Př 23:5	facient	עשה יעשה
Př 23:24	exultat gaudio	גיל יגיל
Př 27:23	diligenter agnosce	ידע תדע
Pís 8:7	quasi nihil despicient eum	בוז יבוזו
Iz 6:9	audite audientes	שמעו שמוע
	videte visionem	ראו ראו
Iz 22:7	ponent sedes suas	שת שתו
Iz 22:17	quasi amictum sic sublevabit te	עטף עטה
Iz 22:18	coronans coronabit	צנוף יצנפך
Iz 24:3	dissipatione dissipabitur	הבוק תבוק
	direptione praedabitur	הבוז תבז
Iz 24:19	confractioe confringetur	רעה התרעעה
	contritione conteretur	פור התפוררה
	commotione commovebitur	מוט התמוטטה
Iz 24:20	agitatione agitabitur	נוע תנוע
Iz 28:28	triturans triturabit	אדוש ידושנו
Iz 30:19	plorans nequaquam plorabis	בכו לא תבכה
	miserans miserebitur tui	חנן יחנך
Iz 35:2	germinans germinabit	פרח תפרח
Iz 36:15	eruens liberabit nos	הצל יצילנו
Iz 40:30	in infirmitate cadent	כשול יכשלו
Iz 48:8	praevaricans praevaricabis	בגוד תבגוד
Iz 50:2	numquid abbreviata et parvula facta est	הקצור קצרה
Iz 54:15	accola veniet	גור יגור
Iz 55:2	audite audientes	שמעו שמוע
Iz 56:3	separatione dividet me	הבדל יבדילני
Iz 59:11	meditantes gememus	הגה נהגה
Iz 60:12	solitudine vastabuntur	חרב יחרבו
Iz 61:10	gaudens gaudebo	שוש אשיש
Jr 3:1	polluta et contaminata erit	חנוף תחנף
Jr 4:10	decepisti	השא השאת
Jr 5:11	praevaricatione praevaricata est	בגוד בגדו
Jr 6:9	usque ad racemum colligent	עולל יעוללו
Jr 6:15	confusione non sunt confusi	בוש לא יבושו
Jr 6:29	conflavit conflator	צרף צרוף
Jr 7:5	bene direxeritis	היטיב תיטיבו
	feceritis	עשו תעשו
Jr 8:12	confusione non sunt confusi	בוש לא יבושו
Jr 8:13	congregans congregabo	אסף אסיפם
Jr 9:3	subplantans subplantabit	עקוב יעקב
Jr 10:5	portata tollentur	נשוא ינשוא
Jr 11:7	contestans contestatus sum	העד העדתי
Jr 11:12	non salvabunt	הושע לא יושיעו
Jr 12:16	eruditi didicerint	למד ילמדו
Jr 13:12	(numquid) ignoramus	הידע לא נדע
Jr 13:17	plorans plorabit	דמע תדמע
Jr 14:19	proiciens abiecisti	המאס מאסת

Jr 15:18	facta est	היו תהיה
Jr 17:24	audieritis	שמע תשמעון
Jr 20:15	(quasi) gaudio laetificavit eum	שמח שמחהו
Jr 22:4	facientes feceritis	עשו תעשו
Jr 22:10	fletu plangite	בכו בכו
Jr 23:17	dicunt	אמרים אמור
Jr 23:32	nihil profuerunt	הועיל לא יועילו
Jr 25:28	bibentes bibetis	שתו תשתו
Jr 25:29	quasi innocentes innumes eritis	הנקה תנקה
Jr 25:30	rugiens rugiet	שאג ישאג
Jr 26:8	morte morietur	מות תמות
Jr 26:15	scitote et cognoscite	ידע תדעו
Jr 26:19	umquid morte condemnavit eum	ההמת המתהו
Jr 30:11	ut non tibi videaris innoxius	נקה לא אנקך
Jr 31:18	audiens audivi	שמוע שמעתי
Jr 31:20	recordabor eius	זכר אזכרנו
	miserans miserebor eius	רחם ארחמנו
Jr 32:4	tradetur	הנתן ינתן
Jr 34:3	conprehensione capieris	תפש תתפש
Jr 36:16	nuntiare debemus	הגיד נגיד
Jr 36:29	festinus veniet	בא יבוא
Jr 37:9	euntes abibunt et recedent	הלך ילכו
Jr 38:3	tradenda tradetur	הנתן תנתן
Jr 38:15	non interficies me	המת תמיתני
Jr 38:17	profectus exieris	יצא תצא
Jr 39:18	eruens liberabo te	מלט אמלטך
Jr 40:14	scito	הידע תדע
Jr 42:10	quiescentes manseritis	שוב תשבו
Jr 42:15	posueritis	שום תשמון
Jr 42:19	scientes scietis	ידע תדעו
Jr 42:22	scientes scietis	ידע תדעו
Jr 44:17	facientes faciemus	עשה נעשה
Jr 44:25	faciamus	עשה נעשה
	implestis	הקים תקימנה
	opere perpetrastis	עשה תעשינה
Jr 44:29	vere complebuntur	קום יקומו
Jr 46:28	nec quasi innocenti parcam tibi	נקה לא אנקך
Jr 48:9	floriens egredietur	נצא תצא
Jr 49:12	bibentes bibent	שתו ישתו
	quasi innocens relinqueris	נקה תנקה
	bibens bibes	שתה תשתה
Jr 50:34	iudicio defendet	ריב יריב
Jr 51:56	reddens retribuet	שלם ישלם
Jr 51:58	suffossione suffodietur	ערער תתערער
Pl 1:2	plorans ploravit	בכו תבכה
Pl 1:20	amaritudine plena sum	מרו מריתי
Pl 3:20	memoria memor ero	זכור תזכור

Pl 3:52	venatione ceperunt me	צוד צדוני
Pl 5:22	proiciens reppulisti nos	מאס מאסתנו
Ez 1:3	factum est	היה היה
Ez 3:18	morte morieris	מות תמות
Ez 3:21	vivens vivet	חיו יחיה
Ez 14:3	(numquid) interrogatus respondebo	האדרש אדרש
Ez 16:4	nec sale salita	המלח לא המלחת
	nec involuta pannis	החתל לא חתלת
Ez 17:10	siccabitur	תיבש יבש
Ez 18:9	vita vivet	חיה יחיה
Ez 18:13	morte morietur	מות יומת
Ez 18:17	vita vivet	חיה יחיה
Ez 18:19	vita vivet	חיה יחיה
Ez 18:21	vita vivet	חיה יחיה
Ez 18:23	(numquid) voluntatis meae est	החפץ אחפץ
Ez 18:28	vita vivet	חיה יחיה
Ez 20:32	(neque) fiet	היו לא תהיה
Ez 25:12	peccavitque delinquens	יאשמו אשום
Ez 28:9	(numquid) dicens loqueris	האמר תאמר
Ez 31:11	faciens faciet	עשו יעשה
Ez 33:8	morte morieris	מות תמות
Ez 33:13	vita vivat	חיה יחיה
Ez 33:14	morte morieris	מות תמות
Ez 33:15	vita vivet	חיו יחיה
Ez 33:16	vita vivet	חיו יחיה
Ez 44:20	tondentes adtondent	כסום יכסמו
Da 10:3	(neque) unguento unctus	סוך לא סכתו
Da 11:10	veniet properans	בא בוא
Da 11:13	veniet properans	יבוא בוא
Oz 1:2	fornicans fornicabitur	זנה תזנה
Oz 1:6	oblivione obliviscar	נשא אשא
Oz 4:18	fornicatione fornicati sunt	הזנה הזנו
Oz 10:15	(sicuti mane) transit pertransiit	נדמה נדמה
Jl 1:7	nudans spoliavit	חשף חשפה
Jl 2:26	Comeditis vescentes	אכלתם אכול
Am 3:5	ceperit	לכוד לא ילכוד
Am 5:5	captiva ducetur	גלה יגלה
Am 7:11	captivus migrabit	גלה יגלה
Am 7:17	captivus migrabit	גלה יגלה
Am 9:8	conterens (non) conteram	לא השמיד אשמיד
Mi 1:10	lacrimis ne ploretis	בכו אל תבכו
Mi 2:4	depopulatione vastati sumus	שדוד נשדנו
Mi 2:12	congregatione congregabo	אסף אאסף
	in unum conducam	קבץ אקבץ
Na 1:3	mundans non faciet innocentem	נקה לא ינקה
Na 3:13	adapertione pandentur	פתוח נפתחו
Abk 2:3	veniens veniet	בא יבא

Sf 1:2	congregans congregabo	אסף אסף
Za 6:15	auditu audieritis	שמוע תשמעון
Za 7:5	(numquid) ieiunium ieiunastis	הצום צמתני
Za 8:21	eamus	נלכה הלוך
Za 11:17	ariditate siccabitur	יבוש תיבש
	tenebescens obscurabitur	כהה תכהה
Za 12:3	concisione lacerabuntur	שרוט ישרטו